IV. Sądownictwo

A. Przegląd Orzecznictwa

Orzecznictwo karne Sądu Najwyższego (b. zabór rosyjski).

Kodeks karny.

Art. **507.** Sąd Najwyższy dał praktyce sądów wyrokujących wyczerpującą wykładnię art. 507 K. K., gdy chodzi o część pierwszą tego przepisu. Inaczej się ma rzecz z jego częścią drugą, gdy występuje na czoło podmiotowa strona przestępstwa, albowiem w orzecznictwie Sądu Najwyższego spotykamy jedno tylko orzeczenie Nr. 310/1922, które zasadniczo traktuje wykroczenie z art. 507 K. K. ze strony podmiotowej i w ustępie 5-tym głosi: „Ze strony podmiotowej dla karalności czynu niezbędna jest zła wola sprawcy, t. j. jego świadomość, że dopuszcza się przemocy fizycznej lub psychicznej, mającej zniewolić przymuszanego do sprzecznego z jego wolą działania lub zaniechania". Teza ta wyczerpująco uzupełnia wykładnię omawianego przepisu ze strony podmiotowej w stosunku do jego części pierwszej, albowiem, gdy sprawca działa bez wszelkiego tytułu prawnego i nie powołuje się nań, czynnik świadomości, czyli złej woli, czyli wreszcie samowoli, występuje wyraźnie i stanowczo, gdy zaś działanie sprawcy komplikuje się przypuszczeniem urzeczywistnienia swego prawa, czynnik ten staje się mniej wyraźnym, trudniejszym do ujęcia, i zatarg w swej istocie mechanicznie zbliża się bądź do wypadku dozwolonej obrony koniecznej, bądź do bezprawia natury cywilnej, taki zaś stan rzeczy wysuwa zagadnienie: jakie czynniki stwarzają zewnętrzne oznaki dobrej czy złej wiary oskarżonego o samowolę, w rozumieniu art. 507 K. K.

Ażeby dać na to zagadnienie odpowiedź, wypadnie określić istotę, źródło oraz granice trwania i zaniku dobrej wiary, poza któremi powstaje zła wiara. W tem poszukiwaniu skuteczną pomoc dostarczają ustalone poglądy Sądu Najwyższego, iż dobra wiara nie może istnieć bez uprawnionego źródła

i określonego tytułu i że dobrą wiarę zawsze domniemywa się, domniemanie zaś złej wiary jest niedopuszczalne i ustalenie jej obciąża stronę skarżącą. Zestawienie obu powyżej podanych tez, w logicznym wątku dociekania, prowadzi do stanowczego postawienia tezy, iż zewnętrzną oznaką czynnika dobrej wiary w działaniu oskarżonego będzie jego oświadczenie o swem prawie, poparte poważnie uzasadnionem powołaniem się na określone źródło i tytuł tego prawa. Przeciwnie, oświadczenie, nie poparte takiem poważnie uzasadnionem powołaniem się, stanowi zewnętrzną oznakę złej wiary i obowiązek strony skarżącej sprowadzi się do udowodnienia wyłącznie przedmiotowej strony czynu. Trudniejszą będzie pozycja strony skarżącej w pierwszym wypadku, gdy oskarżony zasadniczo staje w obliczu sądu pod osłoną domniemania dobrej jego wiary. Czynnik ten jednak trwa i chroni oskarżonego dopóty tylko, dopóki nie będzie obalony dowodami strony skarżącej. Oczywiście obowiązek strony skarżącej w tej mierze polega na złożeniu dowodów natury twierdzącej, nie zaś przeczącej, co byłoby równoznaczne z przełożeniem tego obowiązku na oskarżonego. Ponadto dowody te powinny być skierowane nietylko do udowodnienia swego lepszego prawa, jakoże prawa częstokroć kolidują i wymagają przeciwstawienia i rozstrzygnięcia wynikającego z kolizji sporu w drodze procesu cywilnego, lecz do obalenia źródła i tytułu prawnego z oświadczenia oskarżonego. Z chwilą, gdy oskarżyciel te dowody złoży, będzie to zewnętrzną oznaką zaniku czynnika dobrej wiary w działaniu oskarżonego. Przestępstwo z cz. 2 art. 507 K. K. jest wykroczeniem, a więc błąd co do prawa, na którem oskarżony swoje działanie opiera, nie wyłącza dostatecznej podstawy do zastosowania tego przepisu. Innemi słowy, jeżeli się okaże, że oskarżony, acz w dobrej wierze, ale objektywnie błędnie będzie zamierzał urzeczywistnić swoje domniemane prawo, to odpowiada on w tym względzie za winę nieostrożną, jeżeli tylko świadomie działał za pomocą gwałtu, groźbą karalną lub nadużyciem władzy. Działanie za pomocą tych w zasadzie bezprawnych środków może znaleźć usprawiedliwienie i nie pociągać za sobą kary wtedy tylko, gdy osiągany w ten sposób cel opiera się na prawie rzeczywistem, nie zaś urojonem, samo więc subjektywne, choćby najgłębiej tkwiące w przekonaniu oskarżonego, przeświadczenie o swojem prawie nie wystarcza do jego uniewinnienia, jeżeli się okaże, że jest ono objektywnie błędne.

Wyłuszczone powyżej tezy, w stosunku do wykroczenia z art. 507 K. K., sprowadzają praktykę sądów wyrokujących przy stosowaniu tego przepisu do czterech wypadków: a) samowola, dokonana bez powołania się na dobrą wiarę o swem prawie lub z powołaniem się na nią bez poważnie uzasadnionego podania źródła i tytułu prawnego (prawo urojone, przywłaszczone), stanowi występek, przewidziany w cz. I. art. 507 K. K.; b) samowola dokonana z powołaniem się na dobrą wiarę o swem prawie z poważnie ze strony podmiotowej uzasadnionem, ale objektywnie błędnem podaniem źródła i tytułu prawnego, gdy skarżący obali to oświadczenie i udowodni swoje prawo, stanowi wykroczenie, przewidziane w cz. II. art. 507 K. K.; c) w przypadku pod b) nie będzie samowoli karalnej, gdy skarżący nie obali oświadczenia oskarżonego i nie udowodni swego prawa, zachodzi bowiem wtedy obrona konieczna ze strony oskarżonego i powinno nastąpić uniewinnienie go, i d) nie będzie również samowoli karalnej, gdy skarżący, aczkolwiek udowodni swoje prawo, nie obali jednak oświadczenia oskarżonego, zachodzi bowiem w tym wypadku tylko spór cywilny i powinno również nastąpić uniewinnienie oskarżonego. (O. Kompletu całej Izby II z d. 18. III. 1926. II K. 2228/25).

Cz. IV art. 636. W orzeczeniu w sprawie Fronta (Zb. orz. S. N. II. 1923 Nr. 284) Sąd Najwyższy wyjaśnił, iż Ustawa z d. 19. maja 1920 r. (Dz. Ust. 1920 r. Nr. 44, poz. 272) o obowiązkowem ubezpieczeniu na wypadek choroby, tworząca podstawę bytu Kas Chorych, nadała tym Kasom charakter samorządowych instytucyj prawa publicznego, że urzędnicy Kas Chorych należą do urzędników na służbie państwowej lub samorządowej, o jakich mówi art. 636 K. K., i że wraz z jednakowemi prawami jednakowe na nich ciążą obowiązki i jednakowa za przestępstwo służbowe grozi im odpowiedzialność. Sąd Najwyższy również już wyjaśnił (Zb. orz. S. N. II. 1920 Nr. 135 i 1921 Nr. 168), że za urzędnika, w rozumieniu cz. IV. art. 636 K. K., uważać należy każdą osobę, która bądź stale pełni obowiązek, bądź tymczasowo wykonywa zlecenia w służbie państwowej lub samorządowej, niezależnie od rodzaju i wagi tej służby oraz od trybu mianowania i sposobu wynagradzania, przyczem stały lub czasowy charakter czynności służbowej, płaca etatowa lub od dnia, złożenie lub niezłożenie przysięgi, stanowisko ważne lub podrzędne, nie decyduje o tem, czy dana osoba jest lub też nie jest urzędnikiem w rozumieniu rzeczonego przepisu karnego.

Głównem zadaniem Kas Chorych, wedle powołanej wyżej Ustawy z dnia 19. maja 1920 r. (poz. 272), jest udzielanie ubezpieczonym członkom pierwszej pomocy lekarskiej, dokonywane przez „dyplomowanych lekarzy i lekarzy-dentystów, którzy posiadają przyznane przez polskie Władze państwowe prawo praktyki i przyjęli odpowiednie obowiązki drogą pisemnej umowy z Kasą" (art. 42). Tym sposobem lekarze ci są niezbędnemi organami władzy, które wypełniają główną funkcję, wchodzącą w zakres obowiązków i uprawnień Kasy, jako instytucji państwowo-samorządowej i wykonywują zlecenia Zarządu Kasy w tym zakresie, i te ich czynności w zakresie lecznictwa podlegają nadzorowi odnośnych organów władzy państwowej (art. 99), naczelny zaś lekarz bierze ponadto udział w posiedzeniach Zarządu Kasy (art. 69) przy decydowaniu kwestyj czysto administracyjnych.

Z powyższych rozważań wynika, że w rozumieniu cz. IV. art. 636 K. K. lekarze Kasy Chorych są, analogicznie do kontraktowych funkcjonarjuszów państwowych, o których mowa w ustawie z dn. 31. marca 1925 r. (Dz. Ust. 1925 r., Nr. 32, poz. 224), kontraktowymi urzędnikami samorządowej instytucji państwowej, jaką jest, jak wyżej wyjaśniono, Kasa Chorych, a przeto narówni z urzędnikami Kasy, w art. 73 Ustawy z d. 19. maja 1920 r. (poz. 272) wspomnianymi, ulegają, w razie popełnienia przestępstwa służbowego, odpowiedzialności na mocy przepisów, zawartych w części XXXVII K. K. (Ditto z d. 22. IV. 1926. II. K. 2130/25).

Ustawa z dn. 11. kwietnia 1924 r. o ochronie lokatorów w związku z art. 507 K. K.

Zawarta przed wejściem w życie Ustawy z dn. 11. kwietnia 1924 r. o ochronie lokatorów (t. j. przed 1. czerwca 1924 r.) pisemna umowa najmu mieszkania, na zasadzie ogólnych przepisów prawa cywilnego (art. 1737 K. C), ustaje samem prawem z upływem terminu w niej oznaczonego, bez potrzeby wypowiedzenia. Ustawa o ochronie lokatorów nietylko nie zawiera w sobie przepisu, uprawniającego do przypuszczenia, że taka umowa najmu, wygasła po wejściu w życie rzeczonej ustawy i nie odnowiona, pozostaje w mocy, lecz, przeciwnie, cała treść i cel tej ustawy polega na tem, że, po wygaśnięciu umowy, lokator ma prawo korzystać z mieszkania z mocy samego prawa, z obowiązkiem tylko uiszczenia komornego według norm, ustalonych zgodnie z przepisami ustawy (art. 2 i 5—8) lub z opartem na tychże przepisach orzeczeniem urzę-

du rozjemczego (art. 20), a tym sposobem pomiędzy stronami stwarza się zupełnie nowy stosunek prawny, oparty już nie na umowie, lecz na ustawie.

Z powyżej przytoczonych założeń wynika, że oskarżony, jako lokator, w stosunku do oskarżyciela sublokatora, obowiązany był, w chwili powstania sporu, do nieczynienia mu przeszkód w korzystaniu z wynajętej części lokalu tylko w zakresie, ustalonym przez orzeczenie Urzędu Rozjemczego, które nie upoważniało oskarżyciela do korzystania ani z łazienki, ani z gazu w kuchni. Tym zaś sposobem domagania się oskarżyciela do udzielenia mu tych urządzeń mieszkaniowych nie było oparte na tytule prawnym, gdy, natomiast, oskarżony, broniąc się przeciwko niesłusznym domaganiom się oskarżyciela, działał na podstawie swego prawa posiadania lokalu, nieograniczonego w zakwestjonowanej przez oskarżyciela części w stosunku do łazienki i kuchni gazowej, czyli że oskarżony, zamykając przed oskarżycielem te ubikacje i nie dopuszczając go do nich, praw oskarżyciela bynajmniej nie uszczuplił, tylko bronił swego słusznego prawa, działając w dobrej wierze i przeświadczeniu o swem prawie. W tych warunkach czyn oskarżonego nie zawiera ani przedmiotowych, ani podmiotowych cech wykroczenia, przewidzianego w cz. II. art. 507 K. K. (Ditto z dn. 18. III. 1926. II. K. 2228/25).

Rozporządzenie Komisarza Rządu na m. st. Warszawę z dnia 15. maja 1925 r. o ruchu ulicznym w Warszawie (Dz. Urz. Kom. Rz. Nr. 36 i sprostowanie Nr. 40).

Jedynemi przepisami, które mogłyby, poniekąd, usprawiedliwić decyzję Sądu Okręgowego o przekazaniu sprawy niniejszej, według właściwości, Komisarjatowi Rządu, są rozporządzenia Komisarza Rządu: z d. 25. lipca 1924 r. o regulowaniu ruchu kołowego w niektórych punktach m. st. Warszawy (Dz. Urz. Kom. Rz. Nr. 64) i z d. 15. maja 1925 r. o ruchu ulicznym w Warszawie (Dz. Urz. Kom. Rz. Nr. 36 i sprostowanie Nr. 40), które mają za zadanie uporządkowanie ruchu ulicznego i zapobieżenie nieszczęśliwym wypadkom. Otóż rozporządzenie z dn. 15. maja 1925 r. zawiera § 34, który głosi, że motorniczych tramwajowych obowiązują ogólne przepisy o ruchu ulicznym, z uwzględnieniem tych, które wynikają ze specjalnych właściwości ruchu tramwajowego.

Konieczność podporządkowania motorniczych zarządzeniom policyjnym nie budzi wątpliwości, gdyż jednem z zadań policji jest przestrzeganie porządku i bezpieczeństwa ruchu

publicznego na ulicach, wobec czego byłoby nie celowe wyłączenie tramwajów z całości ruchu ulicznego i uniezależnienie motorniczych od kierowników tego ruchu. Lecz ten obowiązek motorniczych dostosowywania się do przepisów o ruchu ulicznym nie pozbawia tramwajów odrębności, które one posiadają, jako osobliwego rodzaju środek lokomocji miejskiej; jeżeli bowiem tramwaje konne, poruszane siłą zwierzęcą, są zbliżone do ekwipaży publicznych, to tramwaje, posiłkujące się motorem, parą lub elektrycznością, ze względu na sam sposób przewożenia i połączonego z nim niebezpieczeństwa, właściwie niczem się nie różnią od kolei, do których są też powszechnie zaliczane. Taki właśnie pogląd ma na powyższą kwestję również prawodawca, który, nie przesądzając odpowiedzialności funkcjonarjuszów tramwajowych za pogwałcenie swych obowiązków służbowych, na mocy ustawy z dn. 12. czerwca 1924 r. o zakresie działania Ministra Kolei Żelaznych i o organizacji urzędów kolejowych (Dz. Ust., poz. 530), przekazał Ministerstwu Kolei Żelaznych (obecnie Ministerstwu Komunikacji) nadzór zwierzchni nad kolejami prywatnemi, poruszanemi siłą mechaniczną, nie wyłączając tramwajów.

Ogłaszając wyżej przytoczone rozporządzenia z d. 25. lipca 1924 r. i 15. maja 1925 r., Komisarz Rządu opierał się, jak to w nich zostało na wstępie zaznaczone, na § 3 Rozporządzenia Ministra Robót Publicznych i Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 26. czerwca 1924 r. (Dz. Ust., poz. 611), który upoważnia naczelników władz administracyjnych II instancji, a w Warszawie Komisarza Rządu, do wydawania szczególnych przepisów w ramach tegoż rozporządzenia; rzeczone zaś rozporządzenie ministerjalne, regulując używanie i ochronę dróg, powołuje się na art. 5 ustawy z d. 7. października 1921 r. o budowie i utrzymaniu dróg publicznych (Dz. *Ust,* poz. 656), oraz na art. 3 ustawy z dn. 26. września 1922 roku o przystąpieniu Polski do konwencji międzynarodowej, dotyczącej ruchu automobilowego (Dz. Ust. 1922 r., poz. 762 i 1923 r., poz. 668 i 669). Już same tytuły przytoczonych ustaw i rozporządzeń świadczą, że ich osnową są przepisy, dotyczące z jednej strony budowy i utrzymania gruntowych dróg publicznych, z drugiej zaś — uregulowania odbywającego się na nich ruchu, nie wyłączając ulic w miastach, które są przeznaczone także do komunikacji publicznej. W szczególności art. 5 ustawy z d. 7. października 1921 r. nadaje Ministrowi Robót Publicznych i Ministrowi Spraw Wewnętrznych oraz samorządom wojewódzkim, względnie wojewodom, prawo ogłasza-

nia rozporządzeń: zakazujących uszkadzania i zanieczyszczania dróg, ustalających przepisy natury technicznej dla środków przewozowych, regulujących szybkość jazdy i ruch pojazdów konnych, mechanicznych i rowerów i t. p., art. zaś 3 ustawy z d. 26. września 1922 r. wykonanie postanowień konwencji międzynarodowej o ruchu automobilowym powierza właściwym ministrom. Z treści więc przytoczonych ustaw wynika, że uprawniały one Ministrów Robót Publicznych i Spraw Wewnętrznych, a przez nich i Komisarza Rządu w Warszawie, do wydania wyżej wyszczególnionych rozporządzeń, dotyczących ruchu na drogach publicznych i ulicach miejskich.

Co się tyczy granic, w jakich mogły być wydane powyższe rozporządzenia przez Komisarza Rządu, należy zaznaczyć, że odpowiedź na to pytanie daje wyżej zacytowany art. 3 rozporządzenia Ministra Robót Publicznych i Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 26. czerwca 1924 r. (poz. 611), który wyraźnie określa, że Komisarz Rządu na m. Warszawę może wydawać szczegółowe przepisy o ruchu publicznym na ulicach jedynie w ramach tegoż rozporządzenia. Z treści zaś § 2 rzeczonego rozporządzenia wypływa, że, podczas gdy zawarte w niem przepisy dotyczą ruchu pieszego, pojazdów zaprzęgowych, jazdy na rowerach, jazdy konnej i pędzenia lub prowadzenia zwierząt na wszelkiego rodzaju drogach publicznych, do ruchu samochodów i innych pojazdów mechanicznych stosują się przepisy rozporządzenia Ministra Robót Publicznych i Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 6. lipca 1922 r. (Dz. Ust., poz. 587), które pozostają w swej mocy i obowiązują nadal wspólnie z powyższem rozporządzeniem z dnia *26.* czerwca 1924 r. Nie ulega przeto najmniejszej wątpliwości, że to ostatnie rozporządzenie nie ma żadnego związku z pojazdami, poruszanemi siłą mechaniczną, o których właśnie jest mowa we wspomnianem wyżej rozporządzeniu z dnia 6. lipca 1922 r., przyczem jednak § 1 tegoż rozporządzenia wyłącza z pod jego działania pojazdy mechaniczne, biegnące po szynach. Wobec tego oba wyżej przytoczone rozporządzenia nie nadawały prawa Komisarzowi Rządu do rozciągnięcia wydanych orzeczeń przepisów o ruchu ulicznym na tramwaje miejskie, których ruch odbywa się właśnie na szynach.

Również i ogólne pełnomocnictwa, jakie Komisarz Rządu posiada z mocy rozporządzeń Rady Ministrów z d. 28. sierpnia 1919 r. (Dz. Ust., poz. 426), z d. 13. listopada 1919 r. (Dz. Ust., poz. 488, 489) i z d. 23. lutego 1920 r. (Dz. Ust., poz. 106), dotyczących tymczasowej organizacji powiatowych władz admi-

nistracyjnych I. instancji na obszarze b. zaboru rosyjskiego, oraz w m. Warszawie, Łodzi i Lublinie, nie upoważniały go do rozciągnięcia wydanych przezeń przepisów o ruchu ulicznym na motorniczych tramwajów miejskich, gdyż przytoczone rozporządzenia nietylko nie nadawały mu tego prawa, lecz przeciwnie, art. 4. rozporządzenia z d. 28. sierpnia 1919 r. wyłącza z zakresu Komisarza Rządu, między innemi, sprawy, przekazane administracji kolejowej, art. zaś 2 rozporządzenia z d. 13. listopada 1919 r., wyliczając rodzaje spraw, podlegających kompetencji Komisarza, jedynie wymienia sprawy dróg kołowych, nic nie wspominając o kolejach miejskich.

Na podstawie powyższych rozważań należy dojść do wniosku, że rozporządzenie Komisarza Rządu z d. 15. maja 1925 r. nie może mieć zastosowania do funkcjonarjuszów tramwajowych i że za przestępstwa, związane z ich obowiązkami służbowemi, powinni oni odpowiadać na ogólnych zasadach. Ponieważ zaś zostało ustalone, że tramwaje są kolejami miejskiemi, nad któremi Ministerstwo Komunikacji sprawuje taki sam nadzór techniczny, jakiemu podlegają koleje prywatne, i że do tego czasu nie zostały wydane przez toż Ministerstwo odrębne przepisy, obowiązujące funkcjonarjuszów tramwajowych, przeto, przez analogję, muszą oni być zrównani, pod względem odpowiedzialności karnej, z funkcjonarjuszami dróg żelaznych.

Wobec powyższego Sąd Okręgowy, umorzywszy postępowanie sądowe w obydwóch instancjach i przekazawszy sprawę władzy administracyjnej do osądzenia karnego, dopuścił się pogwałcenia przedmiotowej właściwości sądu (Ditto z d. 14. X. 1926, II. K. 437/26).

Piotr Leśniowski, podprokurator przy Sądz. Najw.

Orzecznictwo karne Sądu Najwyższego* (b. zabór austrjacki)

§ 2 g) u. k.

361. Ustawa uznaje obawę zwyczajnie tylko za okoliczność łagodzącą (§ 46 c) u. k.); działanie pod wpływem obawy mogłoby tylko wówczas pozostać bezkarnem, gdyby stwier-

* Sprostowanie: W zeszycie IV za rok 1926 na stronie 905 w wierszu przedostatnim u dołu w tezie Nr. 354, po słowie: pytanie — dodać: „co do rabunku A. potwierdzili pytanie".

dzono, że sprawca nie mógł jej się oprzeć, czyli, że działał pod naciskiem tak silnego przymusu psychicznego, iż można nacisk ten podciągnąć pod pojęcie przymusu nieodpornego z § 2 g) u. k. (17. września 1926 Kr. 173/26).

§ 5 i **143** u. k.

362. Odpowiedzialność podżegacza musi być oceniona według ustalonej i skwalifikowanej w wyroku winy bezpośredniego sprawcy czynu.

W odniesieniu do przestępstw, które nie wymagają, aby skutek działania, należący do istoty czynu, był przez działającego wprost zamierzony lub przewidywany (u. p. § 140 u. k.), podżegacz może odpowiadać za skutek tylko wtedy, gdy jego podżeganie było właśnie tą przyczyną działającą, która dany skutek wywołała. (10. listopada 1926 Kr. 182/26).

§ 8 i **125** u. k.

363. Karalność usiłowania nie zależy od stopnia zbliżenia się do karygodnego celu, lecz zachodzi wtedy, gdy zamiar, skierowany ku karygodnemu celowi, ujawnił się w przedsięwziętem działaniu zewnętrznem.

Dla przyjęcia cech usiłowanego zgwałcenia wystarczy zatem ustalenie takiego działania, które oczywiście wskazuje, że celem sprawcy było dokonanie spółkowania cielesnego, chociażby to dążenie nie doprowadziło jeszcze do usiłowania wprowadzenia członka do części rodnych. (13. października 1926 Kr. 180/26).

§ **122** a) u. k.

364. Pod przepis § 122 a) u. k. podpadają także bluźnierstwa względem Chrystusa.

Bluźnierstwo musi być conajmniej jawne, czyli popełnione w taki sposób, aby mogło być spostrzeżone przez inne osoby. (6. października 1926 Kr. 179/26).

§ **136** i **137** u. k.

365. Morderstwa zamówionego (§ 135 III u. k.) dopuszcza się tak sprawca najęty lub w inny sposób nakłoniony, jak i osoba trzecia, która sprawcę najęła lub w inny sposób nakłoniła.

Pytanie główne, stwierdzające, że oskarżony namową i poradą nakłonił osobę drugą do zabicia, określa cechy ustawowe zbrodni zamówionego morderstwa z § 135 **III** u. k. Namowa i porada są w tym wypadku tym innym sposobem, za pomocą którego nakłonienie nastąpiło.

Jeżeli zaś ta porada nie dała **inicjatywy** do zbrodni morderstwa, nie była więc środkiem do **nakłonienia** sprawcy dlatego, że ten bądź sam, bądź pod wpływem innej jeszcze osoby powziął zamiar zbrodniczy, to taka porada może być już tylko inną formą przyczynienia się do zbrodni w rozumieniu § 137 u. k. (15. września 1926 Kr. 172/26).

§ **199** a) u. k.

366. Matka dziecka nieślubnego, badana w postępowaniu niespornem celem stwierdzenia, kto jest ojcem dziecka, zeznaje jako świadek w zrozumieniu § 2 1 5 i 185 pos. niesp. — Zeznaniom jej nie odbiera charakteru świadectwa sądowego (§ 199 a) u. k.) ta okoliczność, że w sądzie nie oznajmiono jej wyraźnie, iż będzie badana jako świadek. (2. kwietnia 1926 Kr. 545/25).

§ **210** b) u. k.

367. Większe niebezpieczeństwo w zrozumieniu § 210 b) u. k. zachodzi w wypadkach większego prawdopodobieństwa wszczęcia dochodzeń karnosądowych, większej możliwości dłuższego ich trwania, większego niebezpieczeństwa skazania, a zatem wtedy, gdy szczególne okoliczności czynią oszczerstwo wiarygodnem a fałszywie obwinionemu utrudniają odparcie zarzutów.

Wykorzystanie przez potwarcę takich właśnie szczególnych okoliczności nadaje działaniu jego cechę z § 210 b) u. k. (8. czerwca 1926 Kr. 57/26).

§ **486** u. k.

368. Niewypłacalność zachodzi, gdy dłużnik mimo rzetelnego prowadzenia przedsiębiorstwa nie jest w stanie zapłacić wszystkich długów w stosownym terminie. Przewyżka stanu biernego ponad stan czynny nie jest wymagana. (19. października 1926 Kr. 210/26).

§ **491** u. k.

369. Nazwanie kogoś człowiekiem okropnym może, jako zarzut pogardliwych przymiotów, stanowić obrazę czci z § 491 u. k. (28. września 1926 Kr. 283/26).

§ **491,** 496 u. k.

370. Wezwanie kogoś przez urzędnika do opuszczenia lokalu urzędowego nie ma jeszcze cech obrazy czci, karygodnej według ustawy karnej, chociażby nawet wezwaniu temu towarzyszyło położenie jednej ręki na ramieniu osoby wezwanej i wskazanie drugą ręką drzwi. (17. września 1926 Kr. 263/26).

§ **506** u. k.

371. Istotę przekroczenia z § 506 u. k. stanowi nadużycie przyrzeczenia małżeństwa do uwiedzenia i zniesławienia. Przyrzeczenie małżeństwa musi być jedyną pobudką oddania się kobiety mężczyźnie. Niema więc tego przestępstwa, jeżeli między przyrzeczeniem małżeństwa, a oddaniem się niema związku przyczynowego. (1. października 1926 Kr. 177/26).

Art. V. ust. z 17. 12. 1862 Nr. 8 dz. p. p. z r. 1863.

372. Zarząd państwowego zakładu dla umysłowo chorych jest władzą publiczną w rozumieniu art. V. ust. z 17. grudnia 1862 Nr. 8 austr. dz. p. p. z r. 1863. (6. października 1926 Kr. 338/25).

Art. VI. lit. c) ust. wprow. p. k. i § 182 u. k.

373. Samo oskarżenie o zbrodnię sprzeniewierzenia, podlegającą karze z ustępu drugiego § 182 u. k., nie uzasadnia jeszcze zastosowania przepisu § 261 p. k., jeżeli prokurator domaga się kary według wymiaru od lat 5 do 10. Przekazanie sprawy sądowi przysięgłych byłoby dopiero wtedy uzasadnione, gdyby sąd na podstawie wyników rozprawy przyszedł do przekonania, że z powodu szczególnych okoliczności obciążających należy zastosować wymiar kary od lat 10 do 20. (10. września 1926 Kr. 149/26).

§ **46** p. k.

374. Jeżeli oskarżyciel prywatny nie wniósł odwołania przeciw wyrokowi, niezałatwiającemu wszystkich punktów jego oskarżenia, a więc nie poczynił wniosków, potrzebnych do podtrzymania skargi co do punktów, w wyroku pominiętych, następuje ustawowe domniemanie (§ 46 p. k.), że oskarżyciel co do tych punktów odstąpił od skargi. (28. września 1926 Kr. 283/26).

§ **47** p. k.

375. Za stronę interesowaną prywatną może być uznany w procesie karnym tylko ten, kto wystąpi przeciw oskarżonemu z ściśle określonem roszczeniem prywatno-prawnem pozostającem w związku z przestępstwem a nadającem się do dochodzenia w drodze skargi cywilnej.

Nie można zatem uważać za stronę interesowaną prywatną tego, kto donosi o przestępstwie tylko w tym celu, aby winny poniósł zasłużoną karę, ani nawet tego, kto czuje się

pokrzywdzonym przestępstwem tylko idealnie, żadnych jednak roszczeń prywatnych z przestępstwa nie wywodzi i nie określa.

Koszty zastępstwa nie mogą być przyznane stronie inter. pryw. samoistnie i niezależnie od orzeczenia o jej roszczeniu prywatnem, lecz tylko w związku z tem orzeczeniem i zależnie od jego treści. (27. października 1926 Kr. 317/26).

§ 170 l. 6 p. k.

376. Pytanie, czy świadek żywi nieprzyjaźń do oskarżonego, jest kwestją faktyczną. Sąd rozstrzyga ją według swego swobodnego przekonania, nie można zatem orzeczenia tego zaskarżyć żadnym środkiem prawnym, chyba, że polega ono na błędzie prawnym lub ma wady z l. 5 § 281 p. k. (24. września 1926 Kr. 186/26).

§ 281 l. 5 p. k.

377. Przekonaniu sędziowskiemu, które nie jest prostem zarejestrowaniem faktów, przytoczonych przez świadków, lecz polega na logicznem rozumowaniu i wysuwaniu wniosków z owych faktów, nie można zarzucać sprzeczności (1.5 § 281 p. k.), ta bowiem zachodzi jedynie w razie niezgodnego z aktami **przytoczenia** w wyroku treści zeznań lub dokumentów. Kwestjonowanie zatem konkluzyj i ustaleń faktycznych **jedynie pod kątem widzenia sprzeczności** ich z aktami jest niedopuszczalnem zwalczaniem swobodnego przekonania sędziowskiego.

W odniesieniu do ustaleń faktycznych może natomiast zachodzić nieważność wyroku z l. 5 § 281 p. k. wtedy, gdy wyrok pomija milczeniem ujawnione na rozprawie a istotne dla sprawy okoliczności i środki dowodowe lub gdy dla decydujących ustaleń nie podano w wyroku motywów **logicznych.** (15. września 1926 Kr. 138/26).

§ 327 p. k.

378. Brzmienie § 327 p. k. nie wyklucza możności ponownego otwarcia rozprawy na żądanie przysięgłych celem uzupełnienia postępowania dowodowego. (22. września 1926 Kr. 213/26).

§ 331 i 344 l. 5 p. k.

379. Jeżeli trybunał sądu przysięgłych zarządził niepotrzebnie wbrew sprzeciwieniu się obrony z obrazą przepisu § 331 p. k. sprostowanie uniewinniającej odpowiedzi przysię-

głych, to wyrok skazujący, oparty na wyniku ponownego głosowania przysięgłych, jest nieważny z przyczyny, przewidzianej pod l. 5 § 344 p. k. (18. czerwca 1926 Kr. 104/26).

§ 344 l. 4 p. k.

380. Nieważność z 1. 4 § 344 p. k. może zachodzić tylko wówczas, jeżeli obraza przepisu ustawy nastąpiła na tej rozprawie głównej, która służyła za podstawę zaskarżonego wyroku. Warunku tego niema, jeżeli na rozprawie jedynie upomniano świadka z powołaniem się na przysięgę, złożoną przezeń w tej samej sprawie już dawniej, czemu oskarżony nie sprzeciwił się i nie zażądał uznania złożonej przysięgi za nieważną. *(22.* września 1926 Kr. 249/26).

J. Prokopowicz, prokurator przy Sądzie Najw.

Orzecznictwo karne Sądu Najwyższego (b. zabór pruski)

Kodeks karny z 1871 r.

§ 29 a. K. K.

Zastosowanie § 29 a K. K. w wypadkach zbrodni uzasadnia rewizję prokuratora i skutkuje uchylenie wyroku w części, dotyczącej kary. (11. X. 26, 174/26).

§§ 43 i 49. K. K.

W razie skazania za udzielenie pomocy do usiłowania, kara ulega podwójnemu obniżeniu. (11. X. 26, 374/26).

§ 73. K. K.

W razie jednoczynowego zbiegu przestępstw, wysokość kary, grożącej za przestępstwo, może mieć wpływ na wymiar kary według przepisu surowszego. (30. IV. 24. 84/24, OSP. III, Nr. 543; WPK. z 9. I. 26, 21/25, OSP. V, Nr. 411).

§ 74. K. K.

Okoliczność, że naruszone dobro prawne należy do kilku osób, nie wyklucza „ciągłości" przestępstwa, o ile nie chodzi o dobro prawne natury ściśle osobistej, jakiem własność nie jest. (5. XII. 25, 457/25).

§ 86. K. K.

Ustalenie, że oskarżony, przytrzymany, po przekroczeniu granicy niemiecko-polskiej, wraz z dowodami, wskazującemi na jego przynależność do organizacji niemieckiej „Hackenkreuz" (pielęgnującej hasła walki odwetowej i dążącej do oderwania polskiej części Górnego Śląska od Rzeczypospolitej Polskiej) i piastowanie, w tej organizacji, godności dowódcy sekcji, przystępując do tej organizacji, miał świadomość, iż działalność jego może mieć na celu, przygotowanie gruntu dla innych osób, mających wejść w rachubę jako sprawcy lub pomocnicy przedsięwzięcia zdradzieckiego, nie wyczerpuje, samo przez się, istoty § 86 K. K, brak w niem bowiem stwierdzenia, choćby w ogólnych, niemniej jednak dostatecznie skonkretyzowanych zarysach, na czem miało polegać działanie, prowadzące, według zamiaru sprawcy, do urzeczywistnienia planów zbrodniczych i co oskarżony, w tym względzie, przedsięwziął lub przedsięwziąć zamierzał, ileże samo przekroczenie granicy, bez ustalenia, w jakim to czynił celu, nie wystarcza, tak samo, jak przystąpienie do wspomnianej organizacji z świadomością jej celów, jednakowoż bez konkretnego zamiaru ich poparcia. (20. IX. 26, 335/26).

§ 117. K. K.

Narzędzie podatne i przeznaczone do rozbicia głowy (w danym wypadku: korzeń drzewa), jest w rozumieniu § 117/2 K. K. narzędziem niebezpiecznem. (18. X. 26, 381/26).

§ 125. K. K.

Dla i s t o t y przestępstwa z § 125. K. K. pobudka działania jest obojętna. Pogląd przeciwny nie ma w obowiązujących przepisach żadnej podstawy i jest pozatem sprzeczny z kardynalną zasadą praworządności państwa. (4. XI. 26, 225/26).

§ 148. K. K. (i ustawodawstwo walutowe).

Przedmiotem karalnego według art. 4. ust. z 17. XII. 1921 roku, Dz. U. R. P. Nr. 104, poz. 748, występku z art. 4. rozporządzenia min. skarbu i b. dz. pr. z 31. XII. 1920 r., Dz. U. R. P. z 1921 r., Nr. 18, poz. 104, utrzymanego w mocy na zasadzie rozporządzenia tych min., w porozumieniu z min. sprawiedl. z 29. XII. 1921 r. Dz. U. R. P. Nr. 108, poz. 795, jest pieniądz autentyczny, nie zaś podrobiony lub sfałszowany, takiego bowiem ustawodawstwo, zwalczające pokatny handel walutami, nie ma na względzie. (8. XI. 26, 374/26).

§ 148. K. K. (i ust. amn.).

Puszczanie w obieg przyjętych, jako prawdziwe, pieniędzy podrobionych lub sfałszowanych, nie jest wyłączone z pod ustawy amnestyjnej z dnia 6. lipca 1923 r. Dz. U. R. P. Nr. 71. poz. 555. (ibid.).

§§ 153 i 163. K. K.

W wypadkach §§ 153 i 163 K. K. decyduje, w przedmiocie nieprawdziwości zaprzysiężonej okoliczności wyłącznie rota przysięgi, nie zaś inne momenty, któreby rotę przysięgi uzupełnić mogły. (11. X. 26, 346/26).

§ 155. K. K.

Zapewnienie w miejsce przysięgi, obejmujące pojęcia prawne, może być przedmiotem skazania, jeżeli ustalono okoliczności, stwierdzające, że składający zapewnienie w miejsce przysięgi, rozumiejąc owe pojęcia prawne, złożył, wbrew lepszej swej wiedzy, niezgodne z nią oświadczenie. (18. IX. *26,* 286/26).

§ 171. K. K.

Różnica co do złego zamiaru małżonka i osoby niezaślubionej, która z nim zawiera małżeństwo, polega na tem, że zły zamiar u pierwszego jest domniemany, u drugiej zaś musi być dowiedziony. (Ebermayer. St. G. B. II wyd. Nr. 7. do § **171.** K. K.). W razie ustalenia, że dolus w obydwu postaciach nie istniał, bo oskarżony był przekonany, że pierwsze małżeństwo zostało rozwiązane, błąd z § 59 K. K. uzasadnia nieprzypisalność czynu. (9. IX. 26, 312/26).

§ 181. K. K.

Zbrodnię z § 181/1 1. 2. K. K. można popełnić przez zaniechanie, gdy winowajca, będąc prawnie zobowiązany, przeszkodzić nierządowi, nierząd mimo to znosi; obowiązek przeszkodzenia nierządowi ciąży rodziców w stosunku do ich małoletnich dzieci. (11. X. 26, 323/26).

§ 185. K. K.

Obraza czynna może być wprawdzie popełniona i przez czyn nierządny, zgoda jednak osoby, czynem tym dotkniętej, wyraźna lub nawet milcząca, pozbawia go cechy bezprawności, jeżeli zgoda ta ma prawną doniosłość, co odnośnie do osób młodocianych, przyjąć należy wówczas, gdy, mimo takiego wieku, w chwili popełnienia na nich czynu nierządnego miały zdolność wystarczającą do trafnej oceny tego, skierowanego przeciw nim czynu. (8. XI. *26,* 267/26).

§§ 211 i 212 K.K.

„Umyślne" zabicie człowieka (§§ 211 i 212 K. K.) oznacza popełnienie czynu tego z wiedzą i wolą. (11. X. 26, 386/26).

§ 227 K. K. (§§ 73, 212 i 223 a K. K.).

Zbieg jednoczynowy występku z § 227/1 K. K. ze zbrodnią z § 212 K. K. lub z występkiem z §223 a K. K. jest zasadniczo możliwy. (5. III. 24,15/24; 17. XII. 24, 462/24, 27. IX. 26, 304/26).

§§ 240 i 241 K. K.

Gdy zagrożenie zbrodnią jest środkiem do zniewolenia, natenczas §§ 240 i 241 K. K. pozostają do siebie w stosunku zbiegu czyli kolizji ustaw. (13. IX. 26, 336/26).

§ 242 K. K. (§ 246 K. K.).

Sprzedaż przedmiotu, spółdzierżonego przez jednego z spółdzierżycieli, stanowi kradzież nie zaś przywłaszczenie. (19. VIII. 26, 263/26).

§ 244 K. K.

Błędne, w uzasadnieniu wyroku, oznaczenie inkryminowanego przestępstwa, jako występku, mimo, że stanowi ono, w myśl § 244 K. K. zbrodnię, nie uzasadnia rewizji, jeśli sentencja określa je jako „kradzież w recydywie", zatem kradzież zbrodniczą. (3. VIII, 25, 270/25, OSP. V. Nr. 285).

Ustalenie: „kary każdym razem odcierpiał" czyni zadość wymogom §§ 244, 245 K. K. (ibid).

Kradzież uprzywilejowana nie uzasadnia obostrzonej kwalifikacji z § 244 K. K. (17. 8. 25, 188/25 OSP. V, Nr. 287).

§ 248 a K. K. (§ 244 K. K.)

Okoliczność, że kradzież jest w rozumieniu § 244 K. K. kradzieżą powrotną, nie wyłącza zastosowania § 248 a K. K. (3. VIII. 25, 270/25, OSP. V, Nr. 285).

§ 267 K. K.

Dokumentem prywatnym w rozumieniu § 267 K. K. jest dokument, który formą swą i treścią wskazuje na to, iż ma być środkiem stwierdzenia stosunku prawnego. (18. IX. 26, 286/26).

§ 270 K. K.

§ 270 K. K. nie żąda, aby użycie, przez sprawcę, dokumentu podrobionego lub sfałszowanego nastąpiło w jego własnem (a nie innej osoby) imieniu. (18. IX. 26, 286/26).

§ 351 K. K.

Niewpisanie sumy, uzyskanej drogą przywłaszczenia w urzędzie, do księgi kasowej nie uzasadnia odpowiedzialności z § 350 K. K., bo księga taka jest przeznaczona do zapisywania i kontroli normalnych przychodów, nie zaś przychodów urzędników, płynących z ich przestępstw. (19. 8. 26, 263/26).

§ 370 I. 5. K. K.

§ 370 1. 5 U. P. K. nie operuje pojęciem względnej wartości i nie wymaga, aby sprawca sam spożył zabrane przedmioty. (18. X. 26, 221/26).

II. Ustawa o ustroju sadownictwa z 1877 r.

§ 74 U.

Właściwemi do rozpatrywania spraw o zdradę tajemnic wojskowych są Izby karne sądów okręgowych, nie zaś Sąd Najwyższy. (18. VI. 24, 181/24) OSP. III, Nr. 538; 15. IX. 26, 194/26 i w in.).

Sprawy te Izby karne rozpatrują w komplecie zwykłym. (ibid).

§ 78 U.

Izba karna zamiejscowa nie jest sądem samoistnym, lecz jedynie wydziałem sądu okręgowego, urzędującym przy odnośnym sądzie powiatowym. (WPK. z 18. IX. 26, 524/25).

§ 144 U.

Prokuratura przy zamiejscowej izbie karnej jest tylko oddziałem, utworzonego przy odnośnym sądzie okręgowym, urzędu prokuratorskiego; urzędnicy tego oddziału wchodzą w skład prokuratury przy sadzie okręgowym. (WPK. z 18. IX. *26,* 524/25).

§ 186 U.

§ 186 ust. o ustr. sąd. jest obrażony, gdy z protokółu rozprawy nie wynika, że oskarżonemu przetłumaczono zeznania świadka, odczytane w niezrozumiałym dlań języku francuskim. (4. XI. 26, 389/26).

III. Ustawa postępowania karnego z 1877 r.

§ 34 U. P. K.

Umotywowanie uchwały, oddalającej wniosek o zbadanie umysłowego stanu oskarżonego, wrażeniem sądu, iż oskarżony jest człowiekiem zdrowym, uznać należy za niedostateczne. (15. XI. 26, 344/26).

§ 41 U. P. K.

Prawidłowem jest doręczenie prokuraturze przy zamiejscowej izbie karnej, wyroku tejże izby, zaskarżonego przez prokuratora przy sądzie okręgowym. (W. P. K. z 18. IX. 26, 524/25).

§ 44 U P. K.

Nieuchronnym wypadkiem w rozumieniu § 44 UPK. jest błędne pouczenie przez sekretarza sądowego. (13. IX. 26, 380/26).

§ 72 U. P. K.

Biegły może być badany również celem wyjaśnienia ogólnych zasad wiedzy, umiejętności i t. p. i udzielenia zdobytych, w pewnym zawodzie, wiadomości specjalnych; o potrzebie zbadania, w tym względzie, biegłego, decyduje sąd w miarę swego uznania. (11. X. *26,* 386/26).

§ 87 U. P. K.

W rozumieniu § 87 UPK. „chorobą" są również zewnętrzne uszkodzenia, „pomocą" zaś jakakolwiek pomoc lekarska. Pomocą taką nie jest stwierdzenie, bez jakichkolwiek zabiegów, beznadziejności stanu „chorego". (11. X. 26, 386/26).

§ 137 U. P. K.

Matka małoletniego oskarżonego może dlań ustanowić obrońcę, gdy ojciec nie żyje, lub w wykonaniu swej władzy ojcowskiej bądź doznał rzeczywistej przeszkody, bądź został w wykonaniu jej zawieszony. (16. XI. 25, 396/25, OSP. V. Nr. 243; 26. 6. 26,257/26); dopuszczalne jest jednak ustanowienie obrońcy przez ojca za pośrednictwem matki. (11. X. 26, 257/26).

Obrońca może przedstawić pełnomocnictwo i po dokonaniu czynności obrończej. (9. IX. 26, 293/26).

§ 156 U. P. K.

W imieniu pokrzywdzonej małoletniej córki, w czasie trwania władzy rodzicielskiej ojca, wniosek o ściganie może, z jego upoważnienia, być postawiony przez matkę. (8. XI. 26, 267/26).

§ 191 U. P. K.

Niezawiadomienie stron, uprawnionych do interwencji przy czynnościach śledczych, wymienionych w §§ 191/1 i 2 U. P. K., jest, w myśl § 191/3 U. P. K. dopuszczalne, gdy za-

wiadomienie mogłoby „wstrzymać sprawę", tj. w razie, gdy czynność śledcza jest nagłą, a zwłoka, osiągnięcie celu śledztwa, mogłaby narazić na niebezpieczeństwo. (11. X. 26, 386/26).

§ 237 U. P. K. (§ 377 1. 8 U. P. K.)

Niezakwestjonowane przez stronę, sposobem § 237/2 UPK., zarządzenie przewodniczącego, nie może być przedmiotem rozpoznania rewizyjnego (26. IV. 22, 58/22, O. S. P. III. Nr. 176; 14. VI. 26, 186/26); może natomiast być nim uchwała, powzięta na sprzeciw w myśl § 237 UPK., zaskarżalna z punktu widzenia § 377 1. 8 UPK. (13. IX. *26,* 336/26).

§ 243/2 U. P. K. (§§ 34, 377 1. 8 U. P. K.)

Nie jest uzasadnionem oddalenie wniosku dowodowego z przyczyny, że prowadziłby on do ustalenia nieobjętego aktem oskarżenia paserstwa lub poplecznictwa, popełnionego na innym obszarze prawnym, w miejsce współudziału w kradzieży. (17. VIII. 25, 187/25).

Uchwała, oddalająca wniosek dowodowy na zasadzie błędnej przesłanki faktycznej, lub pomijająca część wniosku dowodowego, bez przytoczenia powodów, obraża §§ 34 i 243/2 UPK., jeżeli uchybienia te, z ujmą dla oskarżonego, mogły wywrzeć wpływ na materjalną stronę wyroku. (11. X. 26, 386/26).

§ 244 U. P. K.

W sprawach o zbrodnie, wymienione w § 244/1 UPK. wspólna zgoda stron za pominięcie dowodu z świadka nie jest potrzebna. (23. VII. 21, 101/21, OSP. III. Nr. 545; 11. X. *26,* 371/26).

§ 248 U. P. K.

§ 248 UPK. ma na względzie niewadliwe protokóły oględzin. (11. X. 26, 386/26).

§§ 250 i 252 U. P. K.

Część protokułu sekcji, dotycząca oględzin zewnętrznych trupa, ulega odczytaniu niezależnie od warunków §§ 250 i 252 UPK. (18. IX. 26, 363/26).

§§ 256 i 257 U. P. K.

§§ 256 i 257 UPK. należą do przepisów, ustanowionych wyłącznie na korzyść oskarżonego. (§ 378 UPK.) (18. X. 26, 363/26).

§ **259** U. P. K.

Postępowanie wszczęte na wniosek osoby poniżej lat 18 ulega umorzeniu. (3. II. 25, 525/24, OSP. V. Nr. 288).

§ 274 U. P. K.

Moc dowodowa protokółu rozprawy głównej, z wyjątkiem wypadku w § 273/3 UPK., nie rozciąga się na zeznania świadków. (27. IX. 26, 275/26).

§ 344 U. P. K.

Obrońca, będący zarazem pełnomocnikiem, może skutecznie zrzec się środka odwoławczego (23. XI. 21, 192/21), o ile pełnomocnictwo zrzeczenie się wymienia wyraźnie jako przedmiot upoważnienia. (4. XI. 26, 404/26).

§ 377 1. 8. U. P. K. (§§ 34, 243/2 U. P. K.)

Oskarżony nie może skutecznie żalić się na niezbadanie świadka, wskazanego przez prokuratora, odrzuconego zaś zgodnie z jego sprzeciwem, chociażby odmowna uchwała nie odpowiadała wymogom §§ 34, 243/2 UPK. (11. X. 26, 328/26).

§ 390 U. P. K.

Przeprowadzenie rozprawy rewizyjnej może nastąpić, chociaż zawiadomienie o niej doręczono oskarżonemu do rąk obrońcy, jeżeli oskarżony udzielił obrońcy pełnomocnictwa do doręczeń, w czem mieści się przynajmniej ewentualne żądanie (§ 390/1 UPK.), aby obrońca był zawiadomiony o rozprawie rewizyjnej. W takich razach wystarcza zawiadomienie samego obrońcy, ponieważ ustawa przewiduje jedno tylko zawiadomienie. (20. IX. 26, 315/26).

§ 393 U. P. K.

W razie jednoczynowego zbiegu przestępstw, błąd prawny, dotyczący jednego z tych przestępstw, skutkuje uchylenie wyroku w całości. (8. XI. 26, 418/26).

Gdy jedynie ustalenia, dotyczące obostrzonej kwalifikacji kradzieży są wadliwe, sąd rewizyjny, przekazując sprawę, może inne ustalenia utrzymać w mocy. (17. VIII. 25, 188/25, OSP. V. Nr. 287).

§ 407 U. P. K.

Z przepisów U. P. K. wynika, że sąd odwoławczy o winie rozstrzyga samodzielnie i niezależnie od. ustaleń sądu pierwszej, a to nietylko wówczas, gdy po uchyleniu wyroku stan faktyczny bezpośrednio ustala, ale i wtedy, gdy przejąwszy ustalenia wyroku pierwszej instancji, odwołanie oddala. Wyjąwszy więc wypadki odrzucenia odwołania, w myśl § 363/1

UPK., lub nieorzekania w przedmiocie winy, lecz np. tylko co do kary; w sprawach, w których wyrokował sąd odwoławczy, wyrokiem zaskarżonym w rozumieniu § 407/1 UPK., jest wyrok tegoż sądu. (26. IV. 26, VDS. 134/23).

Dr. Ryszard L e ż a ń s k i,
Sędzia Sądu Najwyższego.

Orzecznictwo Sądu Najwyższego w sędziowskich sprawach dyscyplinarnych z Ziem Zachodnich Rzeczposp. Polskiej.*

30. Odpowiedzialność dyscyplinarna sędziego ma swe uzasadnienie nie w przynależności jego do państwa, jako obywatela tego państwa i nie w przynależności jego do tej lub innej dzielnicy danego państwa, lecz w wiążącym go, z tem państwem, jako sędziego, stosunku służbowym. W myśl tej zasady sędzia austrjacki, który po wojnie światowej i po upadku b. Austrji, a po wskrzeszeniu Państwa Polskiego przeszedł na służbę w tem państwie i po złożeniu przysięgi sędziowskiej Rzeczypospolitej Polskiej, objął posadę sędziowską w b. dzielnicy austrjackiej jest sędzią polskim, związanym z Rzecząpospolitą Polską stosunkiem służbowym, niezależnie od traktatów międzynarodowych i od definitywnego ustalenia b. Galicji do Rzp. P., skoro Rzp. P.[1]) na tym obszarze władzę państwową faktycznie wykonywała i skoro on sam wykonywał ją w zakresie wymiaru sprawiedliwości. Z racji tedy rzeczonego stosunku służbowego podlega on władzom dyscyplinarnym Rzeczypospolitej Polskiej. (23. VI. 23. V Ds 7/22).

31. Dopuszczalne w okresie organizacji sądownictwa polskiego na zasadzie art. 1 ust. z dn. 18. maja 1921 r. Dz. U. R. P. Nr. 46, poz. 278, nawet wbrew woli sędziego, przeniesienie go na inne miejsce, lub stanowisko służbowe, nietylko w obrębie poszczególnych dzielnic, lecz nawet na całym obszarze Rzp. P., nie skutkuje rozwiązania dotychczasowego stosunku służbowego sędziego do państwa, co wyraża się w tem, że nie

* Dalszy ciąg tez, ogłoszonych w „Ruchu prawn., ekon. i socj." Tom IV, str. 167 n.

[1]) przestępstwo dyscyplinarne, popełnione przed uznaniem granic wschodnich Rzp. P., oświadczenie rządowe z dnia 20. kwietnia 1923. (Dz. U. R. P. Nr. 49, poz. 333).

potrzebuje on, na nowem stanowisku składać ponownie przysięgę, mimo, że w wykonaniu zarządzonego przeniesienia, nastąpić musi, z natury rzeczy, zwolnienie sędziego od dotychczasowych czynności w dotychczasowem miejscu urzędowania, dla objęcia nowego stanowiska, (ibid).

32. W wypadku przymusowego przeniesienia z jednej dzielnicy do drugiej, przeniesiony sędzia, od chwili zawiadomienia go, w drodze urzędowej, o decyzji, w tym względzie, właściwych organów władzy państwowej, podlega zarządzeniom władz, którym poruczono nadzór służbowy w sądownictwie dzielnicy, do której został przeniesiony; odtąd też spada nań obowiązek wykonywania w tej dzielnicy funkcji sędziowskich, niezależnie od tego, czy wyznaczenie nowego miejsca i stanowiska służbowego nastąpiło jednocześnie, czy też mogło nastąpić i nastąpiło dopiero później. Od tej chwili podlega on również ustawie dyscyplinarnej tej dzielnicy, do której go przeniesiono, (ibid.)

33. Przekraczające miarę dozwolonej krytyki: sposób i ton oświadczeń sędziego w piśmie, skierowanem do władzy przełożonej, podpadają pod § 1 1. 2 pr. ust. z dnia 26. marca 1856, Zb. u. pr. str. 201 7. maja 1851, Zb. u. pr. str. 218 chociażby one były wynikiem indywidualnego uczucia doznanej krzywdy; okoliczność, że w chwili zarządzenia rzeczonego pisma agendy tej władzy przeszły na inną, jest, dla odpowiedzialności piszącego, obojętną. W razie przeważających okoliczności łagodzących, czyn taki może być uznany za uchybienie mniejszej wagi w rozumieniu § 13 cyt. ust. (ibid.)

34. Przyjęcie zaproszenia na ucztę u adwokata przez sędziego, który, na krótki czas przedtem, brał udział przy wydaniu korzystnego, dla zapraszającego, wyroku karnego i mógł niebawem jako sędzia wyrokujący wziąć udział w dalszych, przeciw temuż adwokatowi, procesach karnych, uzasadnią przeciw sędziemu zarzut dyscyplinarny, wzbudzić bowiem może snadnie przeciw niemu podejrzenie stronności, niemniej też podejrzenie, że korzysta z lada nadarzającej się sposobności ugoszczenia go; utrzymywanie natomiast, przez sędziego, z adwokatem, osiadłym w siedzibie odnośnego sądu, zwykłych stosunków towarzyskich, wśród okoliczności, nie wzbudzających takich podejrzeń, nie uzasadnia zarzutu dyscyplinarnego. (24. VI. 26, V Ds. 8/25 (Ds. 175/25)).

35. W myśl § 21/2 ust. z d. 7. maja 1851, Zb. u. pr. str. 218
26. marca 1856, Zb. u. pr. str. 201
w przeciwieństwie do § 24 U. P. K.[2]) może nastąpić wyłączenie całego sądu dyscyplinarnego, w szczególności w wypadkach, gdy wskutek nieprzyjęcia poszczególnych sędziów sąd dyscyplinarny stał się niezdolnym do powzięcia uchwał, lecz i na podstawie § 21/2 powołanej ustawy dyscyplinarnej wyłączenie może nastąpić tylko wówczas, jeżeli istnieją faktycznie uzasadnione powody, któreby bezstronność sądu, czy też poszczególnych jego członków podać mogły w wątpliwość.[3]) (23. VI. 23, V Ds. 2/23; 26. IV. 26, 134/23).

Zarzut stronności nie znajduje dostatecznej podstawy faktycznej w tej jedynie okoliczności, że senat dyscyplinarny, którego wyłączenia dyscyplinarnie obwiniony sędzia się domaga, w poprzedniej jego sprawie dyscyplinarnej o zupełnie podobnem podłożu faktycznem, wydał niekorzystny dlań wyrok. (23. VI. 23, V Ds. 2/23).

36. Przepisy obowiązującej każdocześnie procedury karnej uzupełniają posiłkowo sędziowską ustawę dyscyplinarną tylko o tyle, o ile w tej ustawie są luki. Luk takich niema odnośnie do odmiennej, od wznowienia postępowania karnego, „restytucji", unormowanej w §§ 151 n. rozp. z d. 3. stycznia 1849 r., które z mocy § 43 ust. z 26. marca 1856, Zb. u. pr. str. 201
7. maja 1851, Zb. u. pr. str. 218
weszły w skład tej ustawy. (26. IV. 26, V Ds. 134/23).

37. W myśl § 153 rozp. z dn. 3. stycznia 1849 r. wniosek o „restytucję" należy podać do sądu, który orzekał w pierwszej instancji, w przeciwieństwie do zdania pierwszego § 407 UPK., wskazującego sąd, „którego wyrok wnioskiem tym zaskarżono", tym zaś z reguły jest sąd odwoławczy, (ibid.)[4])

38. W przeciwieństwie do § 399 l. 5 UPK.. „restytucja" z §§ 151 n. rozp. z d. 3. stycznia 1849 r., nie jest dopuszczalna na zasadzie nowych faktów albo środków dowodowych, nie masz jej również na niekorzyść oskarżonego. (ibid.)

Dr. Ryszard Leżański,
Sędzia Sądu Najwyższego.

[2]) uchw. Sądu Najwyższego z 22. XII. 23, Nd. 6/23; 16. IV. 24, Nd. 7/23

[3]) wyr. Sądu Najwyższego z 7. V. 24, 91/21 wymaga: „podstawy przedmiotowej"; p. *Rheinbaben,* D. preuss. Disciplinargesetze uw. do § 27 ust. z 21. VII. 1852 r.

[4]) p. t. do § 407 UPK. w tym samym zeszycie.

Orzecznictwo cywilne Sądu Najwyższego (b. zabór rosyjski)

Prawo wekslowe z 14. XL 1924 r.

Art. 89. Organ urzędowy, przedstawiający do zapłaty weksel, który już poprzednio prywatnie był bezskutecznie do zapłaty przedstawiony, ma obowiązek, gdy dłużnik sumę wekslową płaci, domagać się zapłacenia także przypadających mu za czynność urzędową (art. 90) należności (za inkaso), i w razie odmowy może z powodu jej niezapłacenia założyć protest. (Og. Zgr. 5. V. 1926 r. Z. O. 5/25).

Kodeks cywilny polski.

Art. 140. Na osnowę aktu stanu cywilnego składają się: 1) fakty, odbywające się przed urzędnikiem, lub stwierdzone przez niego naocznie i 2) oświadczenia osób, akt zeznających. Co do rzeczonych faktów akt stanu cywilnego ma znamię wiary publicznej, którą zachwiać można w drodze zarzutu fałszu; natomiast oświadczenia pod względem swojej treści nie mają tego charakteru i mogą być sprostowane na zasadzie powyższych faktów lub innych dowodów i okoliczności sprawy. (24. IX. 1926. I. C. 489/25).

Art. 279. Akt stanu cywilnego, jako akt wiary publicznej, nie może być obalony li tylko w drodze zarzutów, zgłoszonych w toku postępowania z powództwa o spadek. Aby mogło to nastąpić, konieczne jest wytoczenie powództwa w tym przedmiocie. (9—24. IX. 1926 r. I. C. 1427/25).

Art. 437. Aczkolwiek obecność opiekuna przydanego na licytacji działowej nie jest w art. 437 wyraźnie przewidziana, wymaganie jej mieści się w nakazie zachowania w tym razie formy sprzedaży beneficjalnej (art. 436) i znajduje swe usprawiedliwienie w skupionym w osobie opiekuna przydanego obowiązku czuwania nad działalnością opiekuna głównego. Obowiązkiem przeto opiekuna przydanego jest przybyć na licytację i w tym celu winien on sam zasięgać wiadomości o stanie interesów i majątku nieruchomego nieletnich. (26. IV. 1926. I. C 1843/24).

Kodeks Napoleona.

Art. 1133. Faktyczna derogacja przepisu prawa przez władzę, która jest powołana do stosowania tegoż, wyłącza możność unieważnienia umowy z powodu niezgodności jej z przepisem derogowanym. (25. VIII. 1926, I. C. 2478/24).

Art. 1134. Zobowiązanie do wynagrodzenia za pośrednictwo z natury swojej (art. 1135) winno być, o ile strony inaczej się nie umówiły, zaliczone do kategorji warunkowych, dający bowiem zlecenie wolny jest od obowiązku wynagrodzenia pośrednika, gdy tranzakcja, będąca przedmiotem zabiegów tego ostatniego, wcale nie dojdzie do skutku, może także uwolnić się od swego zobowiązania wypłaceniem części przyobiecanej zapłaty, gdy pośrednik, chociaż przyczynił się do zrealizowania zamierzeń dającego zlecenie, lecz nie wypełnił całkowicie zadania, które go ciążyło, i które polegało na prowadzeniu negocjacyj aż do kompletnego uzgodnienia dążeń stron kontraktujących i zawarcia tranzakcji. Obojętne jest, że dający zlecenie sam usunął pośrednika od dalszych czynności; ocena działalności pośrednika należy wyłącznie do dającego zlecenie (anal. do art. 2004 i 2006 k. c), który w tej dziedzinie nie jest skrępowany (z wykluczeniem wszakże złej woli). (I. X. 1926 r. I. C. 156/26).

Art. 1859. W wypadku wspólnej własności, gdy chodzi o czyny zarządu, do których należy najem lub wypowiedzenie najmu lokalu we wspólnym domu, każdy współwłaściciel może działać za wszystkich nawet z milczącego ich upoważnienia czyli z mocy faktu pełnienia zarządu bez sprzeciwu ze strony pozostałych współwłaścicieli. (25. VIII. 1926, I. C. 1011/25).

Ustawa hipoteczna z 1818 r.

Art. 20. Akt, którego mocą jeden lub kilku z pośród jawnych z wykazu hip. współspadkobierców sprzedaje osobie trzeciej swoje prawa spadkowe, lecz nie do całej nieruchomości spadkowej, ale do określonej przez siebie w tymże akcie bez udziału pozostałych spadkobierców konkretnej części nieruchomości, może być zatwierdzony przez zwierzchność hipoteczną, gdyż w tym wypadku nie zachodzi żadna z przeszkód, wymienionych w art. 20 ust. hip. Sprzedając swój udział czy to w całej nieruchomości, czy w oddzielnej części, spadkobierca zbywa tylko to, co do niego należy, i praw współspadkobierców nie narusza. (Orz. pełn. kompl. izby I. S. N. 25. XI. 1925. I. C. 2035/23).

Prawo o małżeństwie z 24. VI. 1836 r.

Art. 196. Orzekanie o ważności małżeństwa osób, z których jedna wyznaje religję rzymsko-katolicka, a druga — ewangelicką, należy do sądu tego wyznania, w którego kościele odbył się obrzęd zaślubin, a jeżeli związek pobłogosławiony

był w kościołach obu wyznań, — należy do sądu, którego duchowny pierwej ślubu udzielił.

W sporach, dotyczących skutków cywilnych unieważnienia małżeństwa, sąd cywilny obowiązany jest zbadać, czy wyrzeczenie nieważności wydane zostało przez właściwy sąd wyznaniowy.

Po stwierdzeniu, że o nieważności związku małżeńskiego, zawartego w kościele ewang., zawyrokował sąd wyznaniowy rz.-katolicki, sąd cywilny winien odmówić temu wyrokowi skutków cywilnych. (Orz. cał. kompl. Izby I-ej 8. XI. 1926 r. I. C. 260/25).

Ustawa cywilna Ziem Wschodnich (cz. 1.1. X. zw. pr.)

Art. 1184 p. 5. Przepisy o ustroju rolnym włościan z 9. XI. 1906 r. i 14. VI. 1910 r. wcale nie dotknęły stanu prawnego t. zw. „prymaków", który istniał przedtem, i nie uchyliły art. 1184 p. 5 ustawy cywil., zezwalającego włościanom kierować się w sprawach spadkowych zwyczajami, nie jest więc obojętna przy ustaleniu praw spadkowych okoliczność, że syn zmarłego właściciela osady przeszedł za życia spadkodawcy do innej rodziny w charakterze prymaka. (9. XI. 1925 r. I. C. 94/23).

Art. 1255. Zrzeczenie się spadku musi być bezwzględne; zrzeczenie się na rzecz współspadkobiercy równoznaczne jest z rozrządzeniem się spadkiem i zbyciem, które, o ile dotyczy nieruchomości, winno być pod nieważnością dokonane w formie, przepisanej ustawą. (30. XI. 1925 r. I. C. 1542/23).

Art. 2111. Kwit depozytowy, jako dowód umowy składu, winien odpowiadać warunkom formalnym, przewidzianym w art. 2111, wszakże przepis ten uległ modyfikacji wskutek wprowadzenia później ust. post. cyw., która (art. 456) nakazuje ocenę dokumentów według ich wewnętrznej treści; wobec tego skład może być udowodniony nietylko kwitem depozytowym sensu stricto, lecz także i innemi dokumentami. (28. X. 1926 r. I. C. 731/25).

Art. 2326. Upoważnienie do sprzedaży całej nieruchomości nie mieści w sobie pełnomocnictwa do sprzedaży jej części. (7. XII. 1925 r. I. C. 2500/23).

Ustawa o ochronie lokatorów z 18. XII. 1920 r. poz. 19/21.

Art. 10. Ważne jest wypowiedzenie najmu, dokonane przez lokatora z zachowaniem przepisów kodeksowych. Wy-

powiedzenie to zobowiązuje lokatora do opuszczenia przedmiotu najmu i może być egzekwowane w drodze sądowej przez wypuszczającego w najem. (12—25. VIII. 1926.1. C. 3/25).

Ustawa o ochronie lokatorów z 11. IV. 1924, poz. 406.

Art. 1. Wynajmujący lokal od dzierżawcy domu, w którym ten lokal się znajduje, wobec przepisów ustawy o ochronie lok. nie może być poczytywany za sublokatora, którego prawa do najmu mogą wygasnąć z upływem głównego najmu (art. 13), lecz ma samodzielne" prawa lokatora, wskutek czego wygaśnięcie dzierżawy nie powoduje wygaśnięcia praw, z umowy najmu lokalu wypływających (art. 11 ust. 1.). (18. VIII. 1926. I. C. 1306/25).

Art. 2 p. 1 lit. d. Ustawa nie określa, co należy rozumieć pod wyrazem „gruntowna przebudowa", w każdym więc poszczególnym przypadku obowiązkiem sądu jest ocenić, czy dokonane prace w domu mogą być poczytywane za tak doniosłe, że stanowią gruntowną przebudowę, przytem w myśl tekstu ustawy decydujące znaczenie ma to, co rzeczywiście było zrobione, a nie to, co przy danym stanie domu można było zrobić, jeżeli więc po opuszczeniu domu przez lokatora dom mógł być zamieszkiwany po dokonaniu tylko t. zw. remontu, ale jednak nie poprzestano na remoncie, lecz dokonano gruntownej przebudowy, to w takim razie do mieszkań w tym domu może być zastosowany powyższy przepis ustawy. (9. IX. 1926. I. C. 108/26).

Art. 2 ust. 1 lit. d. Nie podlegają działaniu ustawy o ochronie lokatorów oprócz mieszkań, gruntownie przebudowanych, w domach wzniesionych przed 1. lipca 1919 r. (w b. dzielnicy ros. poza ziemią Wileńską), budynki lub ich części, które uległy gruntownej przebudowie w celu przerobienia pomieszczeń niemieszkalnych na mieszkalne; brzmienie tego przepisu dowodzi, że chodziło tu o zwiększenie liczby mieszkań; ponieważ zaś ustawa o ochronie lokatorów, jako ustawa wyjątkowa, winna być stosowana ściśle, pomieniony przepis nie dotyczy przebudowanego lokalu handlowego. (2. IX. 1926.1. C. 1094/25).

Art. 11 ust. 2 lit. f. W myśl pomienionego przepisu ważną przyczyną rozwiązania najmu jest posiadanie przez lokatora drugiego mieszkania w tej samej miejscowości. Przepis ten jednak nie ma zastosowania do lokalów, zajętych przez urzędy rządowe lub samorządowe, których biura zajmują pomieszczenia w zależności od potrzeb ich działalności, zakreślonej przez ustawy. (O. z 2. IX. 1926 r. I. C. 1029/25).

Ustawa z s. VII. 1924 r. w przedmiocie umów sprzedaży lub przyrzeczenia sprzedaży nieruchomości na ter. b. zab. ros. (Dz. U. 69 poz. 669).

Art. 1. Ustawa ta nie ma zastosowania, gdy nabywca odstąpi od umowy i zrzekł się posiadania, chociażby nawet później samowolnie wrócił do posiadania. (16. IX. 1926. I. C. 281/25).

Art. 7 p. 3. Przepis ten ma na celu li tylko usunięcie wątpliwości, że pomimo wydania ustawy z 2. VII. 1924 r., zabraniającej zrywania sprzedaży, ustawa z 2. grudnia 1921 r. o umowach nabycia nieruchomości na imię osób podstawionych oraz o wykupie majątków, sprzedanych z powodu ograniczeń narodowości polskiej pozostaje w mocy, chciał bowiem prawodawca wyraźnie zaznaczyć, że w warunkach, przewidzianych ustawą z 2. grudnia 1921 r. nie jest zatamowana sprzedawcy możność windykowania sprzedanej nieruchomości. (24. IX. 1926 r. I. C. 472/25).

Art. 6. Gdy nieruchomość ziemska, hipotecznie uregulowana, była sprzedana aktem pozahipotecznym, a następnie przed ujawnieniem tego aktu w hipotece została sprzedana powtórnie innej osobie hipotecznie, to pierwsze nabycie ma przewagę nad drugiem, o ile pierwszy nabywca objął posiadanie, i o ile drugi nabywca wiedział lub powinien był wiedzieć o poprzedniem zbyciu nieruchomości przez sprzedawcę. (24. IX. 1926 r. I. C. 1543/25).

Ustawa postępowania cywilnego.

Art. 4. Aczkolwiek sąd winien z urzędu sprawdzić, czy zapozwani są wszyscy, w których prawa godzi wytworzone powództwo, jednak wnioski sądu winny być oparte na okolicznościach i faktach, przytoczonych przez strony, skoro więc strony w toku postępowania merytorycznego nie przytoczyły faktu, który mógłby być podstawą wniosku, iż nie są zapozwane wszystkie osoby zainteresowane, nie mogą w postępowaniu kasacyjnem zarzucać obrazy art. 4 u. p. c. (2. IX. 1926. I. C. 1042/25).

Art. 77 **i 681.** W razie śmierci uczestnika procesu postępowanie ulega zawieszeniu, przyczem sąd z urzędu wydaje odnośną decyzję, wszakże obowiązek ten istnieje o tyle tylko, o ile sąd otrzymał jakąkolwiek drogą wiadomość o zaszłej śmierci. (25. VIII. 1926.1. C. 1010/25).

Art. 123 i 124. Aby opinja biegłego mogła być poczytywana za opinję, trzeba, aby odpowiadała warunkom ustano-

wym (art. 123, 124, 516—526 u. p. c), a więc biegły winien być wyznaczony i dać opinję w danem postępowaniu w trybie przepisanym, winien być także poinformowany o celu ekspertyzy i materjale dowodowym, aby mógł dobrze się wywiązać ze swego zadania, nadto stronom powinna być dana możność żądania wyjaśnień dodatkowych (art. 526), albo wyłączenia biegłego (art. 123, 523); przeto opinji biegłego w sensie ustawowym nie może zastąpić akt, dokonany poza postępowaniem w danej sprawie, chybaby strony wyraźnie na to zezwoliły. (9. IX. 1926. I. C. 108/26).

Art. 273 p. 6. Według literalnego tekstu tego przepisu za wartość powództwa o utrzymanie lub rozwiązanie najmu poczytuje się kwotę rocznego czynszu, wszakże wyrażenia tego nie należy brać dosłownie, lecz trzeba interpretować je w związku z przyczynami, które tę normę spowodowały, oraz w związku z przepisami prawa materjalnego. Wychodząc z tych przesłanek, należy dojść do wniosku, że gdy spór dotyczy utrzymania lub rozwiązania najmu, który ma jeszcze trwać dłużej niż rok, wartość Dowództwa równa jest kwocie rocznego czynszu, w innych zaś wypadkach nie może przenosić kwoty czynszu za czas, pozostający do ekspiracji umowy; w szczególności, gdy spór dotyczy najmu, przewidzianego w art. 1736, 1738 i 1759 kod. cyw., wartość powództwa należy określić sumą czynszu (bez świadczeń dodatkowych) za okres, potrzebny do wypowiedzenia najmu stosownie do zwyczajów względnie do przepisów ustawy o ochronie lokatorów. (16. IX. 1926. I. C. 1130/26).

Art. 456. Nierozpatrzenie przez sąd dokumentu, którego ocena ze względu na jego treść nie mogła mieć wpływu na wynik procesu, nie stanowi uchybienia proceduralnego. **(18. VIII.** 1926.1. C. 1817/25).

Art. 465. Legalizacja, o której jest mowa w art. 465, nie ma bezwzględnej mocy dowodowej, przeciwnie, strona, poczytująca ją za niezgodne z ustawami kraju zawarcia umowy, ma prawo z powołaniem się na ustawę obcego państwa dowodzić, że akt wbrew zaświadczeniu konsulatu lub innego odnośnego organu, sporządzony został z pogwałceniem norm, przepisanych w obcem państwie dla danej tranzakcji. (25. VIII. 1926, I. C. 103/25).

Art. 687. W ust. post. cyw., obowiązującej w b. Królestwie Kongresowem, wypadek przerwania czynności sądów z powodu wojny nie jest wprost przewidziany, wszakże niema w niej przeszkód, aby przyjąć to samo rozwiązanie, jakie prze-

widują ustawy procesowe austr. (§ 161, 163, 164) i niemiecka (§ 245, 249, 250), czyli przyjąć, że wówczas postępowanie poczytywane być winno za zawieszone, że również zawieszony jest bieg terminów procesowych, i że wznowienie postępowania oraz biegu terminu nie następuje automatycznie wskutek przywrócenia normalnego stanu, lecz może nastąpić wyłącznie na wniosek jednej lub obu stron. (15. X. 1926.1. C. 2232/25).

Art. 773. Nie wykracza sąd drugiej instancji przeciwko art. 773 u. p. c, jeżeli, zatwierdzając zaskarżony przez powoda wyrok, oddalający powództwo, odrzuci jednocześnie przedwczesność roszczenia, na której się oparł sąd 1-szej instancji, z uwagi, iż roszczenie to wogóle nie jest uzasadnione. (24. IX. 1926 r. I. C. 1247/25).

Art. 1180. Obowiązujące przepisy proceduralne nie nakazują zawiadamiania opiekuna przydanego o opisie nieruchomości nieletniego i o terminie sprzedaży jej przez licytację, brak więc takich zawiadomień nie powoduje unieważnienia licytacji.

Poza przypadkami, wymienionemi w art. 1180, unieważnienie licytacji może nastąpić, gdy zachodzi pogwałcenie takich przepisów proceduralnych, które pozbawia sprzedaż rękojmi, związanych z pojęciem sprzedaży przez publiczną urzędową licytację. (26. IV. 1926.1. C. 1843/24).

Art. 1584. Wyrok przysądzenia nieruchomości, sprzedanej na licytacji publicznej, wtedy tylko uzasadnia oczyszczenie hipoteki z wierzytelności na mocy art. 1584 u. p. c., gdy nabywca, wykonywując warunki licytacyjne, składa do depozytu sądowego całą postąpioną cenę, ponieważ wtedy wywiązuje się całkowicie ze swych zobowiązań z tytułu nabycia, a uiszczona cena staje się zamiast nieruchomości przedmiotem zaspokojenia wierzycieli, lub też gdy uzyskuje zezwolenie wszystkich osób zainteresowanych. (12. III. 1926.1. C. 1005/25).

Przepisy przechodnie do ustawy Dostępowania cywilnego (Dz. Urz. Dep. Spr. Tym. Rady St. Nr. 1, poz. 5 z 1917 r.)

Art. 22. Zaofiarowanie przez jednego ze spadkobierców za nieruchomość spadkową ceny wyższej nad oszacowanie biegłych nie jest obowiązujące dla sądu, który ze względów gospodarczych i rodzinnych mocen jest przeznaczyć nieruchomość na schedę innego spadkobiercy. (18. VIII. 1926. I. C. 2462/24).

Wacław M i s z e w s k i
Sędzia Sądu Najwyższego.

Orzecznictwo cywilne Sądu Najwyższego (b. zabór austrjacki)

Kodeks cywilny.

§ 91. Żona może dochodzić swych roszczeń o utrzymanie przeciw mężowi tylko w drodze sporu, nie zaś trybem postępowania niespornego. (O. kompletu izby z 16. października 1926, R. 449/26).

§§ 104 i 105. W procesie o separację nie można wydać wyroku zaocznego przeciw pozwanej, która z powodu choroby nie mogła się stawić do prób pojednania. (O. z 12. października 1926, Rw. 1060/26).

§ 107. W sprawach o tymczasowe oddzielne pomieszkanie i utrzymanie, wniesionych w trybie postępowania o tymczasowe zarządzenie termin do rekursu wynosi dni osiem. (O. z 13. listopada 1926, R. 969/26).

§ 109. Jednorazowe gwałtowne zajście między małżonkami nie uzasadnia żądania separacji. (O. z 27. października 1926, Rw. 1023/26).

§ 112. Brak wiadomości o uczestniku wojny od lat 10 jest dostateczną podstawą do uznania jego małżeństwa za rozwiązane, chociażby nie stwierdzono, że uczestnik ten znajdował się w bezpośredniem niebezpieczeństwie śmierci. (O. z 10. listopada 1926, R. 938/26).

§§ 158 i 159. Z obowiązku wniesienia w terminie prekluzyjnym skargi o zaprzeczenie prawości pochodzenia, wynika obowiązek należytego popierania sporu. Jeżeli mąż matki po wniesieniu skargi dopuścił do spoczywania sporu przez kilka lat i nie podjął go na nowo, dziedzice jego nie mogą prowadzić tego procesu dalej. (O. z 27. października 1926, Rw. 977/26).

§ 163. Przyznanie ojcostwa przez ojca nieślubnego zawiera w sobie przyznanie cielesnego obcowania z matką dziecka w czasie oznaczonym w § 163 uc. (O. kompletu izby z 16. października 1926 Rw. 1801/26).

§ 293. Grunty, których wykaz hipoteczny doznał w czasie wojny zniszczenia, nie tracą przez to charakteru rzeczy nieruchomej. (O. z 27. października 1926 Rw. 1051/26).

§ 567. Zdolność testowania nie zależy od tego, czy testator był sądownie ubezwłasnowolniony, czy też nie, lecz od tego, czy w czasie sporządzenia testamentu był przy pełnej świadomości i rozwadze. § 3 rozp. ces. o ubezwłasnowolnieniu nie zmienił § 567. (O. z 14. września 1926 R 152/26).

§ 662. Spadkodawca może za zgodą ustanowionego przez siebie dziedzica ważnie rozporządzić rzeczą, która jest wspólną własnością jego i tegoż dziedzica. (O. z 10. listopada 1926 Rw. 1401/26).

§ 779. Jeżeli ojciec w ostatniej woli opatrzył swego syna, który następnie zmarł przed spadkodawcą, dzieci tegoż syna wstępują w testamentowe prawa ich ojca. (O. z 2. listopada 1926 R 884/26).

§ 923. Umowy kupna sprzedaży gruntu, znajdującego się w dzierżawnem posiadaniu drobnego dzierżawcy, nie można uważać za zawartą, jeżeli strony nie porozumiały się z sobą co do praw dzierżawcy. (O. z 27. października 1926 Rw. 1141/26).

§ 1096. Lokator potrzebuje zezwolenia właściciela domu na założenie połączenia telefonicznego do swego mieszkania. Jednak właściciel domu może tylko wówczas odmówić zezwolenia, gdy założenia połączenia telefonicznego przyniosłoby mu szkodę istotną (§ 1295 ust. 2 uc). (O. kompletu izby z 16. października 1926 Rw. 441/26).

§ 1170 lit. a. Drukarnia, która zobowiązała się do druku po cenach nie niższych niż w miejscu drukarni używanych, nie ma obowiązku dowodu, że ceny przez nią żądane nie są wyższe od tych cen. Obowiązek dowodu istnienia cen niższych ciąży na osobie zamawiającej druk. (O. z 27. października 1926 Rw. 1235/26).

§ 1217. Zobowiązanie się brata do oddania bratu przy sposobności zaślubin gruntu w miejsce spłaty pieniężnej nie wymaga dla swej ważności formy aktu notarjalnego. (O. z 2. listopada 1926 Rw. 1274/26).

§ 1302. Wyrok karny, skazujący kilka osób za zbrodnie z § 143 u. k. jest dostateczną podstawą do zasądzenia ich na odszkodowanie dla rodziny zabitego. Nie potrzeba badania, uderzenie którego z nich było bezpośrednią przyczyną śmierci. (O. z 15. listopada 1926 Rw. 1140/26).

§ 1350. Bank, który przenosząc swój oddział na inny bank, ręczy pracownikom tego oddziału, iż będą zatrudnieni przez bank przejmujący przez oznaczoną liczbę lat, jest tym pracownikom odpowiedzialny za ich wynagrodzenie, jeżeli zwolnieni zostaną z zajęcia z powodu redukcji przed upływem terminu gwarancji. (O. z 27. października 1926 Rw. 1024/26).

§ 1493. Brak przesłanek zaliczenia na zasiedzenie czasu posiadania poprzednika udowodnić ma strona przeciwna. (O. z 17. września 1926 Rw. 1249/26).

Rozporządzenie o przerachowaniu.

§§ 5 i 6. Przepisy §§ 5 i 6 mają zastosowanie także do hipotek egzekucyjnych. (O. z 2. listopada 1926 R 885/26).

§ 33. Za odsetki zaległe dłużej niż trzy lata, choćby według ustaw z 26. marca 1919, poz. 246 DURP. i z 20. czerwca 1920, poz. 318 DURP. nieprzedawnione, odpowiada w zasadzie tylko dłużnik osobisty, dłużnik hipoteczny zaś jedynie wtedy, gdy wierzyciel uzyskał dla odsetek zaległych wpis prawa zastawu w myśl ustawy z 30. czerwca 1920, poz. 319 DURP. i rozp. z 30. kwietnia 1921, poz. 245 DURP. Przerwa przedawnienia odsetek przeciw dłużnikowi osobistemu nie skutkuje przeciw dłużnikowi hipotecznemu. (O. z 10. listopada 1926 R. 908/26).

§ 47. Przerachowania wierzytelności ustalonej wyrokiem prawomocnym w koronach austr.-węgierskich lub w markach polskich wierzyciel może dochodzić nietylko drogą postępowania niespornego, lecz i drogą skargi. (O. z 7. września 1926 R. 717/26).

§ 49. W postępowaniu o uwidocznienie w księdze gruntowej wyniku przerachowania dokonanego przez instytucję kredytu długoterminowego, jest wyłączone rozpatrywanie zarzutów dłużnika co do przerachowania dokonanego przez bank. Zarzuty te należą na drogę sporu. (O. z 2. listopada 1926 R. 887/26).

Ochrona lokatorów.

Art. 2. L. 1. lit. h. Kinoteatry, używane na cele rozrywkowe i zarobkowe, nie korzystają z ochrony, choćby wyświetlania odbywały się na podstawie licencji, udzielonej towarzystwu szkoły ludowej. (O. z 10. listopada 1926 Rw. 2010/26).

Art. 3. L. 1. Czynsz najmu, podlegający swobodnemu ustaleniu przez strony, może być umówiony w walucie obcej. (O. z 2. listopada 1926 Rw. 1982/26).

Art. 11. L. 1. Złamanie przez lokatora umownego zakazu podnajmu (§ 1098 uc.) może być ważną przyczyną wypowiedzenia, jeżeli pociągło za sobą dla właściciela domu szkodę. (O. kompletu izby z 30. października 1926 Rw. 563/26).

Art. 11. L. 2. lit. a. Wyasygnowanie przez skarb państwa czynszu najmu we właściwym czasie jest dopełnieniem zapłaty i uchyla zwłokę, jeżeli wierzyciel otrzyma do rąk asygnatę i może ją w zwykłych warunkach w kasie państwowej zrealizować. (O. z 14. września 1926 Rw. 1504/26).

Art. 11. L. 2. lit. g. Mieszkanie zastępcze, które ma być przez wypowiadającego dostarczone stronie wypowiedzianej, nie musi być w wypowiedzeniu oznaczone indywidualnie; oświadczenie gotowości dostarczenia odpowiedniego mieszkania wystarcza. W postępowaniu egzekucyjnem jakość dostarczonego mieszkania ma być w razie zarzutów badana. (O. z 21. września 1926 Rw. 555/26).

Art. 11. L. 2. lit. i. Zapotrzebowanie rozszerzenia pomieszczenia na bursę nie stanowi ważnej przyczyny wypowiedzenia z lit. i. (O. z 27. października 1926 Rw. 2041/26).

Art. 12. Osoby wstępujące w umowę najmu po przeszłym lokatorze tylko z tytułu dziedziczenia, a nie odpowiadające szczególnym wymaganiom art. 12, nie korzystają z ochrony, o ile tytułu do niej nie uzyskały w inny sposób, np. przez zawarcie nowej umowy z wynajmującym. (O. z 8. czerwca 1926 Rw. 770/26).

Procedura cywilna i ordynacje egzekucyjne.

§ 240. Nie jest uzasadniony zarzut sprawy osądzonej, jeżeli powód w poprzednim sporze dochodził zeznania przez pozwanych kontraktu kupna sprzedaży co do nieruchomości za zapłatą nominalnej ceny kupna umówionej w markach polskich ceny kupna, a w nowym sporze ofiaruje cenę kupna w złotych, zwaloryzowaną według § 2. rozp. o przerachowaniu. (O. z 2. listopada 1926 R. 751/26).

§ 261. Wniosek i przekazanie sprawy przed sąd właściwy może być postawiony przez powoda po rozprawie, jednak przed powzięciem przez sąd uchwały o zarzucie niewłaściwości. (O. z 2. listopada 1926 R. 645/26).

§ 526. Sąd rekursowy jest uprawniony zarządzić zbadanie okoliczności faktycznych, od których zależy prawomocność tytułu egzekucyjnego. (O. z 10. listopada 1926 R. 957/26).

§ 575. Czasokres do odwołania w sprawach o rozwiązanie umowy najmu z § 1118 uc. wynosi dni ośm. (O. z 2. listopada 1926 R. 906/26).

§ 595. Orzeczenie sądu polubownego, ograniczające się do rozstrzygnięcia tylko części roszczeń objętych układem kompromisarskim, jest bezskuteczne. (O. z 27. października 1926 Rw. 198/26).

§ 1. L. 13. ord. egz. Wykazy zaległości sporządzone przez Kasy Chorych a potwierdzone przez Starostwo, co do ściągalności są tytułem dla egzekucji sądowej. (O. z 10. listopada

1926 R. 934/26 i z 24. listopada 1926 R. 508/26 — orzeczenie przeciwne z 17. lutego 1926 R. 882/25, ogłoszone w Przeglądzie prawa i administracji, rok 1926, p. 164).

Sprawy notarjalne.

Umowa, zawarta między notariuszem a stronami co do wynagrodzenia za czynności urzędowe komisarza sądowego, jest nieważna. Notarjusz może dochodzić tych należności tylko w drodze przepisanej dla należności sądowych. (§§ 28 i 30 taryfy należności za czynności komisarza sądowego). To, co notarjusz otrzymał od stron ponad uchwałę sądową, winien jest stronom zwrócić. (O. z 10. listopada 1926 Rw. 1405/26).

Rekurs rewizyjny od uchwały sądu rekursowego o ustaleniu kosztów notarjusza jako komisarza sądowego, jest niedopuszczalny. (§ 15 ust. 2. post. niesp. i art. X. rozp. ces. z 1. czerwca 1914 Nr. 208 DPR). (O. z 24. marca 1925 R. 188/25).

Sprawy handlowe, wekslowe i upadłościowe.

Pracownik przemysłowy lub handlowy nie ma prawa do płacy normalnej za czas urlopu, jeżeli jeszcze ten czas pracuje w innem przedsiębiorstwie. Pracownik ten, nie korzystający z urlopu w czasie oznaczonym w liście kolejności, nie ma prawa do wynagrodzenia dodatkowego. Jeżeli w liście kolejności nie został zamieszczony, może się z tego powodu tylka żalić u inspektora pracy (art. 3, 4 i 5 ustawy z 16. maja 1922, poz. 334 DNRP.). (O. z 28. września 1926 Rw. 1512/26).

Art. 8. ust. 2. prawa wekslowego. Zawiadowca spółki z ogr. odp. mający upoważnienie tylko do łącznego podpisywania spółki wraz z innymi zawiadowcami, odpowiada osobiście wekslowo, jeżeli sam podpisał weksel imieniem spółki. (O. z *26.* października 1926 Rw. 275/26).

Art. 80—83 prawa wekslowego. Przedawnienie, przerwa i wstrzymanie roszczeń wekslowych ocenia się według prawa obowiązującego w miejscu wystawienia weksla. (O. z 14-go września 1926 Rw. 38/26).

§ 100 ord. upadł. Przysięga wyjawienia, przewidziana w tym przepisie, nie może być przez wierzyciela żądana przed otwarciem postępowania upadłościowego. (O. z 10. listopada 1926 R. 955/26).

Dr. Włodzimierz D b a ł o w s k i,
Sędzia Sadu Najwyższego.

Orzecznictwo cywilne Sądu Najwyższego (b. zabór pruski)

Kodeks cywilny.

§ 131. Oferta, skierowana wprost do małoletniego jest natychmiast skuteczna, gdyż przynosi małoletniemu jedynie korzyść prawną, polegającą na możności przyjęcia oferty. (24. 10. 25. 26/25).

§ 152. Zakreślenie w ofercie okresu może wyrażać wolę oferenta, aby o przyjęciu oferty otrzymał wiadomość przed upływem okresu. (26. 3. 271/25).

§ 177. Mylny jest pogląd prawny, jakoby pierwsze oświadczenie odmowne co do zatwierdzenia kontraktu, zdziałanego przez osobę, do zastępstwa nieuprawnioną, mogło być przez zastąpionego każdej chwili odwołane. (30. 12. 25. 44/25).

§§ 283, 433. W skardze przeciw sprzedawcy kupujący może połączyć żądanie wydania kupionego przedmiotu z żądaniem odszkodowania na wypadek niemożności wydania, o ile równocześnie w myśl przepisów §§ 255, 259 u. p. c. wniesie o wyznaczenie w wyroku odpowiedniego okresu do wydania przedmiotu i udowodni okoliczności, usprawiedliwiające obawę, że w czasie właściwym pozwany uchyli się od wydania przedmiotu. (5. 11. 26. 138/26).

§ 326 a) Zakreślenie okresu dodatkowego jest zbędne w razie kategorycznego i na serjo złożonego oświadczenia dłużnika, że umowy nie wykona. (30. 12. 25. 34/25).

b) Oświadczenie odstąpienia od umowy jest nieodwołalne. Kontrakt kupna-sprzedaży nieruchomości, który wskutek odstąpienia przesłał strony obowiązywać, może swą moc obowiązującą odzyskać tylko przez zawarcie nowej umowy w formie § 313 k. c. przepisanej. (4. 6. 26. 99/26).

§ 398. Cesja roszczenia o przewłaszczenie realności przez cedenta kupionej, nie uprawnia cesjonarjusza do dochodzenia przeciw sprzedawcy zwrotu ceny kupna, skoro kontrakt kupna-sprzedaży okaże się bezskuteczny. (30. 4. 26. 82/26).

§ 652. Strony mogą się umówić inaczej, niż przepis § 652 k. c. w zasadzie przewiduje, w szczególności, że stręczne będzie się należało pośrednikowi dopiero na wypadek wykonania umowy kupna-sprzedaży, którą za jego pośrednictwem zawarto. Gdy do wykonania umowy kupna-sprzedaży nie dojdzie, pośrednik może poszukiwać stręcznego tylko wówczas, jeśli wykonanie umowy udaremnił jego kontrahent wbrew za-

sadom uczciwości i zaufania, aby przez to pozbawić pośrednika roszczenia o stręczne. (23. 9. 26. 130/26).

§ 883, 986. Ostrzeżenie, wpisane na rzecz kupującego, celem zabezpieczenia roszczenia o przewłaszczenie, chroni kupującego przed skargą wydobywczą późniejszego nabywcy, o ile kupujący udowodni, że roszczenie, ostrzeżeniem zabezpieczone, rzeczywiście istnieje. (16. 10. 26. 243/25).

§§ 883, 888. Przyzwolenia (§§ 183, 184 k. c.) na dokonanie w księdze gruntowej wpisów, koniecznych do urzeczywistnienia roszczenia, zabezpieczonego ostrzeżeniem, uprawniony może dochodzić przeciw późniejszemu nabywcy wcześniej i niezależnie od roszczeń, które według treści ostrzeżenia służą mu przeciw zobowiązanemu. (16. 10. 26. 243/25).

§ 886. Późniejszy nabywca, pozwany o przyzwolenie w myśl § 888 k. c. może korzystać z wszystkich zarzutów i decyzyj, które mógłby przeciw powodowi przytoczyć, zobowiązany do dopełnienia świadczeń, ostrzeżeniem zabezpieczonych. (16. 10. 26. 243/25).

§ 985. Skarga wydobywcza powoda, który kupiwszy nieruchomości, został na zasadzie przewłaszczenia uznany za jej właściciela, jest skuteczne przeciw posiadaczowi, który tę samą nieruchomość objął w posiadanie na podstawie wcześniejszej umowy kupna-sprzedaży, zawartej z tym samym sprzedawcą. (16. 10. 26. 243/25).

Kodeks handlowy.

§ 30. Okoliczność, iż firma odpowiada przepisom § 30 kod. handl. nie wyklucza zastosowania przepisów § 16. ustawy z dnia 7. czerwca 1909 r. o nierzetelnem współzawodnictwie (Dz. Ust. Rz. Pol. 499) oraz art. 107, 121 ustawy z dnia 5. lutego 1924 r. o ochronie wynalazków, wzorów i znaków towarowych. (Dz. Ust. poz. 306). (12. 11. 26. 207/26).

§ 88. Przepis § 88. ust. 2. k. h. reguluje wyłącznie stosunek agenta handlowego do pryncypała i nie stosuje się odpowiednio do pośrednika w myśl § 652 k. c. (23. 9. 26. 130/26).

Rozporządzenie o przerachowania.

§§ 1, 2. Jeżeli co do przerachowania należności strony z góry, w umowie samej, ustanowiły pewną jednostkę obliczeniową, to do przerachowania danej należności można stosować tylko ten spółczynnik przez strony umówiony, i to zarówno w wypadkach przerachowania należności, których miarę sąd ma oznaczyć według swego własnego uznania w myśl prze-

pisów §§ 28, 29, jak i przy przerachowaniu należności, których miara przerachowania jest w samem rozporządzeniu ściśle określona. (24. 4. *26.* 298/25).

§ 47. art. 1. Przerachowanie wierzytelności może nastąpić także w postępowaniu, zmierzającem do uzyskania wyroku wykonawczego w myśl § 1042 u. p. c. (27. 2. 26. 20/25).

§ 47. art. 2. W b. dzielnicy pruskiej przerachowanie wierzytelności, prawomocnym wyrokiem już ustalonej, może się odbyć albo w postępowaniu spornem albo niespornem, zależnie od woli strony, która przerachowania się domaga. (5. 11. 1926. 176/26).

Ustawa o postępowaniu cywilnem.

§§ 160 1. 1. 162. Przepis § 162 u. p. c. nie ustanawia żadnej formy niezmiennej, wymaganej do zatwierdzenia odczytanego protokułu. Zakończenie protokułu zwrotem „strony po odczytaniu tej ugody uznają spór niniejszy za załatwiony ostatecznie" stwierdza w sposób niewątpliwy, że protokuł stronom odczytano i że strony żadnych zarzutów nie przytoczyły. (1. 4. 26. 25/26).

§ 286. Odrzucenia wniosku o przesłuchanie dalszych świadków nie można uzasadnić tem, że jasne i stanowcze zeznania świadków już przesłuchanych, przekonały sąd o istotnym stanie rzeczy; w wypadkach zupełnie wyjątkowych odrzucenie wniosku takiego mogą usprawiedliwić szczególne okoliczności (np. nadzwyczajne zainteresowanie świadka), które jednak należy ustalić i wskazać. (24. 4. 26. 120/26).

§ 317. a) Doręczenie wypisu wyroku, na którym nie umieszczono wzmianki, że o treści wyroku zawiadomiono strony pisemnie, jest ważne. (29. 10. 26. 183/26).

b) Doręczenie wyroku Sądu Apelacyjnego z opuszczeniem stanu faktycznego i powodów rozstrzygnięcia jest nieważne (21. 5. 26, 93/26).

§ 373. Zużytkowanie zaręczenia w miejsce przysięgi zamiast przeprowadzenia ofiarowanego dowodu z świadka, jest uchybieniem procesowem. (26. 3. 26, 271/25).

§ 546. Dopuszczalność rewizji, o ile ona zależy od wartości przedmiotu zażalenia, ocenia się według przepisów, obowiązujących w chwili zawiśnięcia sporu, a nie w chwili wniesienia skargi rewizyjnej. (16. 6. 26, 287/25).

§ 617. W sporach małżeńskich przysięga sędziowska jest zawsze dopuszczalna. (9. 7. 26, 120/26).

§ 554. ust. 3 1. 1. Wniosek o „uchylenie zaskarżonego wyroku" nie jest wadliwym wnioskiem rewizyjnym. (4. 6. 26, 99/26).

§ 554 ust. ostatni. Aby uniknąć odrzucenia rewizji jako niedopuszczalnej, wnoszący rewizję winien przed upływem wyznaczonego mu okresu wpłacić zaliczkę do kasy sądowej o r a z przed upływem okresu tego przedstawić sądowi dowód wpłacenia zaliczki. (15. 10. 26, 226/26, i 175/26).

§ 719 ust. 2. W sporze o roszczenie pieniężne wniosek o zarządzenie tymczasowego wstrzymania egzekucji jest nieuzasadniony, jeśli przeciwnikiem wnioskodawcy jest Skarb Państwa. (19. 8. *26,* 190/26).

§ 1041. 1. 4. Obowiązku wysłuchania strony nie naruszono, jeśli stronie dano możność wypowiedzenia się na piśmie. (27. 2. 26, 20/25).

§ 1041.1. 5. W motywach orzeczenia polubownego wyjaśnienie, dlaczego pewien dowód pominięto, nie jest konieczne. (27. 2. 26, 20/25).

Niemiecka ustawa o postępowaniu niespornem.

§ 86. W postępowaniu działowem odmowne oświadczenie jednego z uczestników nie jest oświadczeniem ostatecznem i nieodwołalnem, lecz otwiera drogę do pośrednictwa sądowego i postępowania zaocznego. (30. 12. 25, 44/25).

Wojciech T r a m p l e r
Sędzia Sądu Najwyższego.

Orzecznictwo
Najwyż. Trybunału Administracyjnego

I. Sprawy urzędnicze.

1. Stosunki służbowe funkcjonarjuszów kolei państwowych na obszarze b. Kongresówki normowane są dotąd tymczasowemi przepisami służbowemi dla urzędników państwowych, wydanemi reskryptem Rady Regencyjnej z dnia 11-go czerwca 1918, poz. 13, Dz. pr. (15. VI. 1926 r. L. Rej. 395/25).

2. Władze polskie uprawnione były przyjmować lub nieprzyjmować do polskiej służby na zasadzie swego swobodnego uznania funkcjonarjuszów państw zaborczych, pozostających w służbie na obszarach Państwa Polskiego mu przypadłych. (18. VI. 1926 r. L. Rej. 2090/25).

3. a) Przepisy objęte art. 98 i 100 ustawy z dnia 9. października 1923 o uposażeniu funkcjonarjuszów państwowych i wojska, poz. 924 Dz. U., dotyczą tylko tych funkcjonarjuszów, którzy pozostawali w służbie w chwili wejścia w życie cytowanej ustawy.

b) Przywrócenie urzędnikowi czy funkcjonarjuszowi niższemu, na zasadzie przepisu ustępu drugiego art. 64 ustawy z dnia 17. lutego 1922 o państwowej służbie cywilnej, poz. 164 Dz. Ust., praw nabytych służbą poprzednią, obejmuje tylko prawa nabyte z tytułu odbycia odnośnego okresu służby, które w czasie powzięcia omawianej decyzji zachowały jeszcze swą aktualność i skuteczność.

Przywrócenie więc praw nabytych poprzednią służbą, które nastąpiło po wejściu w życie ustawy z dnia 9. października 1923, poz. 924 Dz. U., ma wpływ na oznaczenie szczebla uposażenia tylko o tyle, o ile dany urzędnik czy funkcjonarjusz niższy nabył na zasadzie przepisów tej ustawy, z tytułu służby, którą nabyte prawo mu przywrócone, prawo do oznaczenia wyższego szczebla w tej samej grupie uposażenia, do której po ponownem wstąpieniu do służby zostaje zaszeregowany. (21. V. 1926 r. L. Rej. 1034/25).

4. 0 ile wykazanem zostaje, że sędzia, który do chwili upadku państwa zaborczego zajmował stanowisko sędziowskie w tem państwie na obszarze, wchodzącym obecnie w skład Państwa Polskiego, a który z powodu przeszkody od niego niezależnej nie mógł zgłosić się do polskiej służby sędziowskiej w chwili powstania sądownictwa polskiego na danym obszarze, zgłosił się zaś do służby tej bezzwłocznie po ustaniu tej przeszkody i został przyjęty nie w drodze nominacji, lecz przejęcia na zasadzie ostatniej nominacji państwa zaborczego, dalej, że w odnośnym okresie zachowanie się danego sędziego nie było naganne pod względem politycznym ze stanowiska Państwowości Polskiej — uznać należy, że w rozumieniu art. 22 ust. 1 p. 1 Ustawy z 13 lipca 1920 Dz. U. R. P. poz. 436 — sędzia ten pod względem policzalności czasu poprzedniej służby do oznaczenia grupy uposażenia oraz dodatku starszeństwa w obrębie tej grupy traktowany być powinien, jako przejęty do służby polskiej bezpośrednio ze służby państwa zaborczego, a więc w jej początkowym terminie. (16. I. 1926 r. L. Rej. 1967/24).

5. Decyzje w przedmiocie wymiaru uposażenia funkcjonarjuszów państwowych, jako wydawane na podstawie przepisów wymagających w interesie publicznym bezwzględnego ich przestrzegania, nie nabierają wobec władz materjalnej prawomocności, wobec czego mogą być w razie stwierdzenia błędnego zastosowania przepisów ustawy poddane rewizji i odpowiednio sprostowane, a to bez względu nawet na ewentualną ich formalną prawomocność. (30. III. 1926. Rej. 2059/25).

6. Przy wymiarze uposażenia nauczycieli szkół średnich na zasadzie przepisów ustawy z dnia 9. października 1923 poz. 924 Dz. Ust. ocena czy dany nauczyciel uważany ma być za posiadającego przepisane kwalifikacje czy też nie, dokonywaną być winna na zasadzie postanowień ustawy z dnia *26.* września 1922 o kwalifikacjach zawodowych do nauczania w szkołach średnich ogólno-kształcących i seminarjach nauczycielskich poz. 828 Dz. Ust., także co do tych nauczycieli, którzy mianowani byli na zajmowane przez siebie stanowiska jeszcze przed wejściem w życie cytowanej ostatnio ustawy. (30. III. 1926 r. L. Rej. 2059/25).

7. Z pojęcia dnia jako terminu prawnego oraz z przepisów objętych art. 2, 6 i 7 ustawy z dnia 9. października 1923 o uposażeniu funkcjonarjuszów państwowych i wojska poz. 924 Dz. U. wynika, że przejście funkcjonariusza państwowego czy wojskowego zawodowego, wskutek awansu, do wyższej grupy uposażenia wyklucza już możność posunięcia się w tym sa-

mym dniu także na wyższy szczebel w grupie, w której dany funkcjonariusz czy wojskowy dotąd pozostawał. (21. V. 1926 r. L. Rei. 791/25).

8. O prawach emerytalnych urzędnika stałego, powołanego do służby prowizorycznej, decydują przepisy służbowe i emerytalne miejsca ostatniej siedziby służbowej tegoż w charakterze urzędnika stałego. (21. IV. 1926 r. L. Rej. 1404/25).

9. Ani postanowienie art. 22 ustawy z dnia 5/VIII. 1922 Dz. U. poz. 616 o zaopatrzeniu emerytalnem wojskowych i ich rodzin, ani też postanowienia art. 56 i 57 ustawy emerytalnej z dnia 11. XII. 1923 r. Dz. U. 1924 r. poz. 46 nie mają zastosowania do emerytów b. państw zaborczych. (31. III. 1926 r. L. Rej. 1639/24).

10. a) Wskazany w art. 33 ustawy emerytalnej z d. 11. grudnia 1923 r. Dz. U. R. P. poz. 46/1924 r. termin 30-dniowy do wniesienia zażalenia do właściwej władzy naczelnej jest prekluzyjny; po upływie tego terminu rewizja prawomocnego orzeczenia władzy, przyznającego uposażenie emerytalne, jest dopuszczalna tylko w wypadku, wskazanym w art. 36 powyższej ustawy.

b) Przewidziane w art. 36 ustawy emerytalnej z dn. 11. grudnia 1923 r. zgłoszenie roszczenia do wyższego uposażenia emerytalnego nie jest ograniczone jakimkolwiek terminem.

c) Funkcjonarjusz państwowy, roszczący sobie na zasadzie art. 36 ustawy emerytalnej z dnia 11. grudnia 1923 r. prawo do uposażenia emerytalnego w wyższym wymiarze, aniżeli to wynika z dat, zawartych w wykazie stanu służby, względnie ze złożonych władzy dokumentów musi udowodnić swoje roszczenie nowemi dokumentami, potwierdzającemi nowe okoliczności, nieznane uprzednio odnośnej władzy. (14. IV. 1926 r. L. Rej. 499/25).

II. Sprawy skarbowe.

11. W myśl art. 3, część II, lit. a ustawy o podatku majątkowym z 11/8. 1923 poz. 746 Dz. U. ulegają potrąceniu z wartości majątku meble, odzież i sprzęty domowe jedynie w przypadku, gdy ich łączna wartość nie przekracza 5 000 zł. (28. V. 1926 r. L. Rej. 1994/24).

12. Drogerie prowadzone w Małopolsce na zasadzie § 54 austr. ordynacji przemysłowej względnie § 5 rozporządzenia ministerjalnego z dnia 17. VI. 1886 austr. dz. u. Nr. 97, są specjalnemi handlami materiałów aptecznych w rozumieniu taryfy do art. 23 ustawy o państwowym podatku przemysłowym z dn.

14. V. 1923 Dz. U. poz. 412 (część II, A. I. 3/f), o ile z uwagi na stosunki faktyczne nie należą do kategorji handlu towarów mieszanych. (26. III. 1926 r. L. Rej. 1510/24).

13. Wykonywanie przedsiębiorstwa bez należytego świadectwa przemysłowego nie podlega karze z art. 98 ustawy z 14. maja 1923 poz. 412 Dz. Ust. o państw. podatku przemysłowym, jeżeli kasa skarbowa mimo prawidłowego określenia przedsiębiorstwa przez płatnika w deklaracji (art. 34) wydała świadectwo niezgodne z taryfą. (24. III. 1926 r. L. Rej. 704/25).

14. a) Później ujawnione okoliczności, uzasadniające sprostowanie pierwotnego wymiaru podatku przem. na zasadzie art. 84 cz. I zdanie końcowe ustawy z dnia 14. V. 1923 Dz. U. poz. 412, winno być w aktach wymiarowych wyszczególnione.

b) Opinja rzeczoznawców ustalająca jedynie wysokość obrotu w sumie wyższej aniżeli przyjęto za podstawę pierwotnego wymiaru podatku przemysłowego nie podpada pod pojęcie „później ujawnionych okoliczności w rozumieniu art. 84 cz. I. zdanie końcowe ustawy z dn. 14. V. 1923 Dz. U. poz. 412. (21. IV. 1925 r. L. Rej. 1023/25).

15. Przeciw decyzji władzy podatkowej I instancji pozostawiającej bez rozpoznania na zasadzie art. 86 ustawy z dn. 14. V. 1923 Dz. U. poz. 412 (o państw. podatku przemysłowym) odwołanie z powodu niewniesienia zeznania o obrocie w terminie przepisanym, przysługuje środek prawny rekursu do II instancji, o ile chodzi o kwestię terminowości złożonego zeznania. (28. V. 1926 r. L. Rej. 2073/24).

16. Prawo swobodnej oceny wyników postępowania dowodowego przez władzę I-ej instancji nie pozbawia stronę prawa przedstawienia okoliczności odwodowych i ofiarowania dowodów dla ich wykazania. 11. VI. 1926 r. L. Rej. 362/25).

17. Przeklasowanie przedsiębiorstwa przemysłowego z kategorii wyższej do niższej wskutek zmian, zaszłych w przedsiębiorstwie w ciągu roku podatkowego, nie jest wedle ustawy z 14. maja 1923 poz. 412 Dz. U. dopuszczalne. (11. VI. 1926 r. L. Rej. 339/25).

18. Złożenie przez przewodniczącego Komisji Szacunkowej w myśl art. 88 ustawy z 14. maja 1923 poz. 412 Dz. U. wniosku o obniżenie obrotu, ustalonego przez tę Komisję, należy uważać za cofnięcie sprzeciwu, wniesionego wcześniej przez tegoż przewodniczącego w tej samej sprawie (art. 87 ust. .1 ustawy). (11. VI. 1926 r. L. Rej. 279/25).

19. Samo przyjmowanie zamówień na rzecz firmy przez osobę trzecia nie wystarcza jeszcze do uznania tego zajęcia za komiwojażerstwo w rozumieniu ustawy z dnia 14. maja 1923

r. poz. 412 Dz. Ust., zwłaszcza jeśli nie ustalono stosunku zastępstwa w myśl § 58 rozporządzenia wykonawczego Ministra Skarbu z dnia 27. czerwca 1923 r. poz. 522 Dz. Ust. (30. IV. 1926 r. L. Rej. 2037/24).

20. Powzięciu uchwały przez Związki samorządowe w myśl art. 23 ustawy z dnia 10. grudnia 1920 Dz. U. poz. 32 z r. 1921 co do opłat od adjacentów za udział w kosztach i utrzymaniu dróg. nie stoi na przeszkodzie brak uprzednich pertraktacyj co do dobrowolnej w tym względzie ugody. (29, III. 1926 r. L. Rej. 1957/23).

21. a) Grzywna za nieuiszczenie lub nienależyte uiszczenie opłaty stemplowej nie stanowi kary w ścisłem znaczeniu tego słowa, lecz jest tylko podwyższoną opłatą stemplową, z tego więc względu winna być wymierzona kontrahentowi, a nie jego pełnomocnikowi, działającemu z upoważnienia.

b) Zasada prawna, że nikt nie jest obowiązany udowadniać faktów negatywnych (affirmanti incumbit probatio) obowiązuje również i w postępowaniu administracyjnem, w szczególności w razie twierdzenia strony (kontrahenta w umowie), że nie wydała upoważnienia do zawarcia umowy w jej imieniu, ustalenie tej okoliczności obciąża władze. (23. II. 1926 r. L. Rej. 1966/25).

22. Stosownie do przepisu zawartego w art. 8 p. 1 ustawy z dnia 26. X. 21 (poz. 313 ex 22 dz. ust.) opłata stemplowa od weksla wystawionego w granicach Rzeczypospolitej podlega uiszczeniu przed położeniem pierwszego podpisu, chociażby weksel był w posiadaniu wystawcy i nie był jeszcze puszczony w obieg. (4. V. 1926 r. L. Rej. 3529/25).

III. Obywatelstwo i przynależność.

23. Odroczenie służby wojskowej nie podpada pod pojęcie zwolnienia od tejże służby, przewidzianego w ustępie 2 art. 5 rozporządzenia ministerialnego z dnia 7. czerwca 1920 (p. 320, Dz. Ust.) (24. VI. 1926 r. L. Rej. 66/24).

24. Stałe zamieszkanie, jako tytuł prawny do nabycia obywatelstwa polskiego, ustanowiony w art. 3 Traktatu Wersalskiego, zawartego z Polską, nie jest identyczne z przynależnością gminną. (11. III. 1926 r. L. Rej. 2021/25).

25. Przepis, zawarty w § 130 (ustęp 3) ustawy o ogólnym zarządzie kraju z r. 1883, odmawiający cudzoziemcom prawa skargi do Najw. Sądu Administracyjnego w Berlinie, w sprawach wysiedlenia z granic państwa, nie ma zastosowania w postępowaniu przed N. T. A. (art. 9 ustawy z 3/8. 1922, Dz. Ust. p. 600). (29. IV. 1926 r. L. Rej. 850/23).

IV. Prawo państwowe.

26. a) Wydanie i ogłoszenie rozporządzenia, opartego na upoważnieniu z ustawy, już w dniu ogłoszenia i wejścia w życie samej ustawy upoważniającej, jest dopuszczalne, byle rozporządzenie nie wyprzedzało ustawy i ta kolejność na zewnątrz była uwidoczniona.

b) Uchwalenie przez Radę Ministrów rozporządzenia w przedmiocie, przekazanym jej ustawą do wykonania z tem, że w rozporządzeniu tem przeprowadzone być jeszcze mają przez poszczególnych ministrów zmiany istotne, z góry ściśle nie określone, stanowi pogwałcenie odnośnego przepisu ustawy.

c) Uchwalenie przez Radę Ministrów rozporządzenia, opartego na upoważnieniu ustawowem, jeszcze przed ogłoszeniem i wejściem w życie ustawy upoważniającej z tem, że ma ono nosić datę ogłoszenia i wejścia w życie tej ustawy, nie stanowi pogwałcenia obowiązujących przepisów.

d) Postanowienia art. 11 dekr. Rady Regencyjnej z 3 stycznia 1918 poz. 1. dz. pr., o ile dotyczą prawomocności posiedzeń Rady Ministrów oraz sposobu dojścia do skutku jej uchwał, obowiązują nadal. (22. V. 1926 r. L. Rej. 431/26).

V. Sprawy przemysłowe.

27. Gmina nie jest w myśl § 18 pkt. 6 austr. ust. przem. uprawniona do wnoszenia rekursu przeciw udzieleniu przez władzę przemysłową I. instancji koncesji na wykonywanie uprawnień z § 16 austr. ust. przem. w tych samych rozmiarach w tym samym lokalu, w jakim matka koncesjonarjusza koncesje identyczna wykonywała przez poprzedzające lat 13. (7. VI. 1926 r. L. Rej. 2612/25).

28. Sprzedaż napojów alkoholowych poza godziną policyjną podchodzi pod pojęcie popierania opilstwa (Völlerei), przewidzianego w § 33 niemieckiej ustawy przemysłowej, i władza policyjna w myśl §§ 15, 33, 45 i 53 powyższej ustawy ma prawo w drodze przymusowej usunąć z zastępstwa w przemyśle gospodnio-szynkarskim osobę, dopuszczającą się kilkakrotnie tego rodzaju przekroczeń. (7. VI. 1926 r. L. Rej. 936/25).

29. W myśl § 15 niemieckiej ustawy przemysłowej i p. 8 rozporządzenia wykonawczego do niej z dnia 1. maja 1904 r. należy do właściwości władzy policyjnej zakaz sprzedaży napojów alkoholowych osobie, która zrzekła się koncesji na taka sprzedaż — i nie uzyskała następnie nowej koncesji. (7. VI. 1926 r. L. Rej. 604/25).

VI. Sprawy rolne.

30. Nieskorzystanie przez Komisję Odwoławczą z nadanego jej w § 29 rozp. Ministra Reform Rolnych z 11. lutego 1924 poz. 180 Dz. Ust. prawa zmiany lub zniesienia z urzędu zaskarżonego orzeczenia i w części niezaskarżonej nie stanowi naruszenia prawa w rozumieniu art. 9 ust. o N. T. A. z 3. sierpnia 1922 r. poz. 600 Dz. Ust. (17. V. 1926 r. L. Rej. 1237/24).

31. Przepis art. 2 p. c. tymcz. rozp. Rady Ministrów z 1. 9. 1919 poz. 428 Dz. Ust. dotyczy przeniesienia prawa własności tylko w drodze przetargu publicznego. 31. V. 1926 r. L. Rej. 1205/24).

32. Przy rozpatrywaniu podań o zezwolenie na przeniesienie prawa własności nieruchomości ziemskich w rozumieniu tymczasowego rozp. Rady Ministrów z 1. 9. 1919 poz. 428 Dz. Ust. władze ziemskie są uprawnione do badania, czy przedłożone im pisma są wyrazem woli obu kontrahentów na przeniesienie wogóle prawa własności. (10. VI. 1926 r. L. Rej. 1681/24).

33. Ustawa działowo-regulacyjna z 9. grudnia 1899 Dz. Ust. Kr. dla Galicji Nr. 20 z 1900 r. nie została uchylona ustawą scaleniową z 31. lipca 1923 poz. 718 Dz. Ust. (6. V. 1926 r. L. Rej. 743/24).

34. Brak stwierdzenia, że motywy orzeczenia, rozstrzygającego sprzeciw przeciwko zastosowaniu likwidacji, zostały przyjęte przez kollegjum Komitetu Likwidacyjnego, biorące udział w rozpoznaniu tego sprzeciwu, stanowi wadliwość postępowania. (8. III. 1926 r. L. Rej. 862/24).

35. Ustawa likwidacyjna z 15. lipca 1920 r. poz. 467 Dz. Ust. nie zmieniła przepisu art. 6 ustawy rejestracyjnej z 4. marca 1920 poz. 153 Dz. Ust. o właściwości Prezesa Gł. Urzędu Likwidacyjnego do udzielenia zezwolenia na alienację majątków praw i interesów, o których ta ostatnia ustawa mówi. (19. IV. 1926 r. L. Rej. 1835/24).

VII. Sprawy kościelne i wyznaniowe.

36. Przepis objęty punktem 1 art. 4 postanowienia namiestnika królewskiego z dnia 3. stycznia 1818, a głoszący, że koszta budowy lub reparacji kościołów jakoteż mieszkań plebańskich, o ile dotyczą kupna materjałów i opłaty rzemieślników, ponoszone mają być, między innemi, także przez wszystkich dziedziców majętności przez katolików osiadłych, choćby sami byli innej religji, stracił moc obowiązująca wobec ukazu

o uwłaszczeniu włościan z dnia 19. lutego 1864 oraz wobec postanowień ustawy o kollatorjach z dnia 26. lipca 1864. (26. V. 1926 r. L. Rej. 992/25).

37. Osoby prawne, służące wyłącznie lub przeważnie celom jednego z wyznań łub obrządków katolickich, a tem samem na zasadzie art. 8 p. 3 ustawy z dnia 15. sierpnia 1866 r. dz. ust. kraj. galic. Nr. 28 w brzmieniu ustawy z dnia 16. kwietnia 1896 dz. ust. kraj. galic. Nr. 25 zwolnione od datków konkurencyjnych na rzecz innego wyznania i obrządku, płacą datek konkurencyjny na rzecz swego obrządku w całej pełni, a nie tylko w stosunku proporcjonalnym przewidzianym w art. 8 b ust. 3 tejże ustawy. (20. IV. 1926 r. L. Rej. 986/24).

VIII. Ubezpieczenia.

38. Przy wyborach do Zarządu Kas Chorych dokonanych na zasadzie rozporządzenia Min. Pracy i Opieki Społecznej z 21/3. 1921 poz. 211 Dz. U., dzielnik wyborczy może się wyrażać także w liczbach ułamkowych. (27. V. 1926 r. L. Rej. 2363/25).

IX. Opieka nad ubogimi.

39. Ustawa z dnia 16. VIII. 23 o opiece społecznej (Dz, Ust. poz. 726) nie uchyliła przepisów zawartych w rozporządzeniach b. Namiestnictwa z 1817 roku oraz Komisji Rz. Spraw Wewnętrznych i duchownych z dnia 1. VIII. 1855 i z dnia 27. X. 1859 co do sposobu pokrywania kosztów leczenia chorych w szpitalach publicznych, wobec czego pomienione koszty obciążają gminę przynależności (zapisania do ksiąg stałej ludności) chorego. (13. III. 1926. L. Rej. 424/25).

X. Wywłaszczenia.

40. a) Komisje Rekwizycyjne nie są powołane do badania zasadności zapotrzebowania władz wojskowych celem rekwizycji na zasadzie ustawy z 11. kwietnia 1919 r. poz. 264 Dz. Ust., o ile w danym wypadku sprawa sprowadza się do badania zasadności faktycznej, a więc c e l o w o ś c i zapotrzebowania.

b) W wypadkach rekwizycji nieruchomości na własność na zasadzie ustawy z 11. kwietnia 1919 r., wydanie kwitu rekwizycyjnego nie jest potrzebne, jeżeli nieruchomość znajduje się już w faktycznem władaniu władz wojskowych. (11. VI. 1926 r. L. Rej. 620/23).

XI. Fundacje.

41. Roszczenia do majątku fundacyjnego, same przez się nie uzasadniają w myśl dekretu z 7. 2. 1919 poz. 215 Dz. Pr. legitymacji do przedstawienia projektu statutu fundacji i do domagania się jego zatwierdzenia. (20. V. 1926 r. L. Rej. 847/23).

XII. Drogi publiczne.

42. Niepowzięcie w terminie oznaczonym w art. 36 ustawy drogowej z dnia 10. grudnia 1920, Dz. U. poz. 32, z r. 1921, uchwały co do ustalenia sieci dróg gminnych, istniejących w danej gminie, nie pozbawia gminy możności powzięcia w myśl art. 1 pkt. 4 tej ustawy, już po wskazanym terminie, uchwały o zaliczeniu takiej drogi, do kategorji dróg gminnych, oczywiście po stwierdzeniu charakteru publicznego tej drogi. (7. VI. 1926 r. L. Rej. 1059/24).

Dr. Włodzimierz Orski,
Prezes Najwyższego Trybunału Administr.

B. Inne sprawy sądowe

Zaprzeczenie wyrokowi sądu duchownego mocy prawnej na tle prawa małżeńskiego z 1836 r.

W ostatnim zeszłorocznym zeszycie „Ruchu" (str. 948) na tem miejscu podane było orzeczenie sądu apelacyjnego w Katowicach w przedmiocie stanowiska sądów państwowych wobec orzeczeń sądów duchownych w b. dzielnicy rosyjskiej. Zachodzące pytanie sąd apelacyjny rozstrzygnął w tym sensie, że skoro sąd duchowny uznał się za właściwy, a był uprawniony do orzekania w sprawach małżeńskich, to sąd państwowy tego kwestjonować nie może, chociażby nawet pogląd sądu duchownego co do kompetencji był błędny. Innemi słowy, uznano, że sąd państwowy nie jest powołany do sprawowania kontroli nad orzecznictwem sądów duchownych, o ile te ostatnie orzekają w powierzonym im ustawowo (prawo o małż. z 1836 r.) zakresie spraw, dotyczących ważności lub rozwiązania małżeństwa albo separacji małżonków.

To samo zagadnienie było przedmiotem rozważania Izby pierwszej Sądu Najwyższego, która wszakże na posiedzeniu całego kompletu w dniu 8. XI. 1926 r. rozstrzygnęła je w sensie przeciwnym (p. teza wyżej na str. 159).

Orzeczenie Sądu Najwyższego ma niezmiernie doniosłe znaczenie. Przecina ono niektóre z licznych wątpliwości, nastręczających się w tego rodzaju przypadkach.

Z mocy art. 196 pr. małż. z 1836 r. o ważności małżeństw wyznaniowo mieszanych między katolikami a ewangelikami orzeka sąd wyznania, do którego należy duchowny, udzielający ślubu, a gdy w obu kościołach związek był pobłogosławiony, właściwym jest sąd kościoła, w którym pierwej obrzęd religijny był dokonany. W sprawach zaś o rozwód lub separację orzeka sąd duchowny tego wyznania, do którego należy strona pozwana.

Wbrew tym przepisom częstokroć sądy tak jednego, jak i drugiego wyznania nie przestrzegały ściśle zakresu swojej kompetencji. Konsystorze ewangelickie rozwiązywały małżeństwa, zawarte w kościele katolickim, chociaż strona pozwa-

na należała do wyznania rz.-katolickiego. Sądy biskupie, powodując się prawem kanonicznem, unieważniały związki małżeńskie, zawarte w kościele ewangelickim, i zezwalały stronom na ponowne śluby z innemi osobami.

Stan ten wynika z wadliwości prawodawstwa. Konsystorz ewangelicki według przepisów prawa z 1836 r. (art. 173) jest pierwszą i ostatnią instancją w sprawach małżeńskich. Sąd biskupi rz.-katolicki zamknięty jest w trzech instancjach wyłącznie duchownych. Z tego możnaby mniemać, iż (poza kontrolą porządkową urzędu prokuratorskiego z art. 94, 95 i 178 pr. mał.) żadna inna władza nie jest powołana do sprawdzania czynności sądów duchownych pod względem przestrzegania przez nie zakresu kompetencji. Temu mniemaniu wszakże przeczy fakt, że mamy tu do czynienia nie z sądem państwowym, którego orzeczenia w sprawach cywilnych stają się prawomocne bez względu na wadliwość postępowania, lecz z sądem szczególnym, któremu nadana jest władza sądowa przez państwo w zakresie ściśle oznaczonym, czyli z sądem, mającym t. zw. kompetencję funkcyjną. Jeżeli rozważyć kwestję z tego punktu widzenia, to w konsekwencji należy dojść do wniosku, iż sąd państwowy jest uprawniony w sporze cywilnym ocenić, czy okazany mu wyrok sądu duchownego wydany został w granicach zakreślonej przez prawo kompetencji.

Wszakże zauważyć trzeba, że w drodze samego orzecznictwa sądowego nie da się unormować wszystkich trudności, nastręczających się z powodu wadliwości względnie luk w ustawie.

Spór, który był przedmiotem rozważania Sądu Najwyższego, wynikł na tle wyroku, uwzględniającego żądanie unieważnienia małżeństwa. Sąd Najw. uznał, że wyrok ten, jako wydany przez sąd niewłaściwy, nie ma skutków cywilnych, czyli, że unieważniony rzekomo związek małżeński trwa nadal. W ten sposób strona, zapozwana przed sąd duchowny niekompetentny, otrzymała satysfakcję i została przywrócona do swoich praw.

Trudniejsza wytwarza się sytuacja, gdy stronę, zwracającą się przed sąd właściwy, oddalono z żądaniem z powodów, wynikających nie z przepisów prawa cywilnego, lecz z powodu przeszkód prawa kanonicznego. Naprzykład, gdy małżeństwo między ewangelikiem a katoliczką zawarte zostało ważnie w kościele ewangelickim, co ma uczynić mąż, aby rozłą-

czyć się z żoną, która dopuściła się wiarołomstwa. Nie może w myśl art. 196 pr. małż. zwrócić się o rozwód do konsystorza ewangelickiego, gdyż ten jest niewłaściwy, czyli pozbawiony jest prawa rozwiązania małżeństwa, chociaż kościół, w którym było ono zawarte, dopuszcza rozwody. Pozostaje mu tylko jedna droga: żądanie separacji, skierowane przed sąd strony pozwanej, czyli sąd duchowny rz.-katolicki. Lecz tu spotyka go odmowa, gdyż prawo kanoniczne uważa za nieistniejące małżeństwo, zawarte przez katoliczkę w kościele akatolickim, i wskutek tego uważa, że nie można orzekać o separacji osób, nie pozostających w związkach małżeńskich. Sytuacja jest bez wyjścia, żadna bowiem władza nie może się wdawać w merytoryczną ocenę orzeczenia sądu duchownego. Przyjęcie w tych warunkach przez sąd duchowny rz.-katolicki pod rozpoznanie sporu o ważności małżeństwa usprawiedliwione jest poniekąd względami natury praktycznej i dążeniem do rozwiązania nasuwającej się trudności.

Następnie wynika pytanie, czy poza sądem każdy inny urząd lub urzędnik władny jest przy rozstrzyganiu spraw, sobie właściwych, poddać ocenie z punktu widzenia art. 196 pr. małż. prezentowany mu przez stronę wyrok sądu duchownego.

Na to pytanie odpowiedź wyczerpująca jest bardzo trudna. Nadanie władzom administracyjnym względnie policyjnym lub skarbowym prawa orzekania w czynnościach sądów duchownych wydaje się co najmniej nie celowem. A jednak mogą zajść liczne przypadki (np. zameldowanie, wydanie dowodu osobistego, obliczenie pensji urzędnika, wymierzenie podatku i t. d.), gdzie władza ta będzie zmuszona ustalić ten lub inny stan cywilny, chociaż nie będzie miała ani doświadczenia ani należnych wiadomości z dziedziny jej obcej. Wobec tego, zdaniem mojem, należałoby przyjąć, że w razie wynikłego w sprawie administracyjnej sporu na tle ważności wyroku sądu duchownego urząd administracyjny winien (o ile to jest możliwe) wstrzymać się z rozstrzygnięciem tej sprawy aż do rozwiązania kwestji stanu cywilnego przez sąd. W tym kierunku mamy poniekąd wskazówkę w art. 3. ust. post. cyw., obowiązującej w b. Królestwie i Ziemiach Wschodnich.

Wszakże jedynem i skutecznem wyjściem z obecnej chaotycznej sytuacji, byłoby uregulowanie definitywne tych stosunków w drodze ustawodawczej. Jest to jedna z tych nieodzownych potrzeb, które wymagają jak najrychlejszego zaspokojenia.

Wreszcie, jeszcze jedna uwaga. Uznanie za niemający skutków cywilnych wyroku niewłaściwego sądu duchownego, zwłaszcza sądu rz.-katolickiego, w niczem nie uwłacza powadze tych sądów, gdyż pod względem wyznaniowym wyrok ten zachowuje moc obowiązującą, nie ma tylko znaczenia pod względem stosunków cywilnych.

W. Miszewski (Warszawa).